A. 1853. **MAANDAG den 1. Augustus.** N°. 91.

UTRECHTSCHE PROVINCIALE EN STADS-COURANT.

ALGEMEEN ADVERTENTIEBLAD.

Bij deze COURANT behoort een BIJVOEGSEL.

KENNISGEVING.

Burgemeester en Wethouders der stad Utrecht brengen ter kennisse der ingezetenen, dat *de* door hen, in voldoening aan Art. 218 der Gemeente-wet, opgemaakte en aan den Gemeente-raad aangeboden rekening en verantwoording over het afgeloopen dienstjaar, op heden ter Stads Secretarie tot en met den 15e Augustus aanstaande, voor een ieder ter inzage is nedergelegd, en mede aldaar verkrijgbaar is gesteld tegen betaling van vijf en twintig centen.

Utrecht, den 28. Julij 1853.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,
N. P. J. KIEN.
Ter ordonnantie van dezelven,
H. G. RÖMER.

KENNISGEVING.

Burgemeester en Wethouders der stad Utrecht,

Gezien de aanschrijving van den heer Commissaris des Konings in de provincie Utrecht van den 21/23 Julij 1853, no. 1 AZ., houdende, dat op Dingsdag den 9 Augustus aanstaande, des middags te 12 ure, zal worden overgegaan tot de publieke aanbesteding der leverantie van 184 remontepaarden, en wel door de navolgende hoofd-administratien, als:

Van het 1e reg. Dragonders	te Maastricht	19	paarden
„ „ 2e „ „	„ 's Gravenh.	28	„
„ „ 4e „ „	„ Deventer	36	„
„ „ reg. Veldartillerie	„ Utrecht	22	„
„ „ „ Rijdende artillerie	„ Leiden	19	„
en door den kommanderenden officier van het korps Jagers te paard te Tilburg van		10	„

Brengen zulks ter kennis der belanghebbenden, alsmede dat de voorwaarden van aanbesteding, waarin wederom de bepaling is opgenomen, dat een derde der te leveren paarden van inlandschen oorsprong zal moeten zijn, in de bureaux der provinciale griffien alhier en elders voorliggen.

Gedaan te Utrecht, den 30 Julij 1853.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,
N. P. J. KIEN.
Ter ordonnantie van Dezelven,
H. G. RÖMER.

ITALIE.

ROME 23 Julij.

Moord en roof teisteren weder onze omstreken. Wij moeten erkennen, dat onze regering met haar geestelijk bestuur en wereldlijke krijgsmagt geen orde zou kunnen handhaven als het geen steun aan Oostenrijksche en Fransche wapenen had. In den tijd van 5 à 6 dagen zijn vier moorden gepleegd, als 2 te Faenza, een te Imola, en een te Castel Bolognese. De secretaris der kleine republiek San Marino is ook vermoord gevonden. Oproerigheden hebben plaats te Bologna, te Forli, te Rimini en te Ravenna. Er heerscht in Romagna schaarste aan levensmiddelen; de prelegaat *Grasselini* heeft den uitvoer van granen en andere levensmiddelen verboden.

— Terwijl in sommige streken, als in Romagna, hongersnood heerscht en voor de welvaart der bewoners weinig wordt ten koste gelegd, is er in 1852 ter beschikking van de congregatie gesteld 4,790,468 frs., ter verbreiding van het R. K. geloof. (*Allg. Z.*)

TURIJN 26 Junij.

Heden wordt de verjaardag van den dood van Koning *Carel Albert* gevierd; eene menigte menschen woonde die plegtigheid bij.

— De markies *Luigi Diagonetti*, in 1848 minister van buitenlandsche zaken te Napels, thans verbanneling, is alhier aangekomen.

De uit Toskanen verbande ex-minister *Guerazzi* zal zich naar Frankrijk begeven.

— Te Pavia is de Engelsche reiziger *Saijle*, die verschillende munten en medailles opkocht, gearresteerd en gevangen naar Milaan gevoerd. De kommandant van Pavia beschouwde al die bijeengezamelde munten als revolutionaire teekenen en de verzamelaar als een groot revolutionair. Te Milaan werd de heer *Saijle* echter weder in vrijheid gesteld.

SPANJE.

MADRID Woensdag 27 Julij. (Per telegraaf.)

Het groote vraagstuk, dat sinds eenigen tijd in den Spaanschen ministerraad aanhangig was tusschen den heer *Moyano* aan de eene zijde, en al zijne collega's aan de andere, een staatkundig vraagstuk, dat gelijktijdig met de materiele belangen des lands ook de handhaving of de vernietiging betrof der concessiën over de spoorweglijnen, door het vorige bestuur verleend, heeft geheel onverwacht zijne beslissing erlangd.

Alle ministers, behalve den heer *Moyano*, die alleen de handhaving van al de concessiën weêrstond, hebben hun ontslag gegeven; men weet, dat hij alleen ook de liberale partij in het kabinet vertegenwoordigde

— De beurs was heden: 3 pCt. $44^1/_8$; uitgest. $23^1/_2$; certificaten $3^1/_2$.

ZWITSERLAND,

BERN, 25 Julij.

In de Zwitsersche federale vergadering zijn betreffende de Oostenrijksche verwikkelingen twee voorstellen aanhangig gemaakt. De commissie van onderzoek wil de voortzetting der zaak geheel aan den federalen raad overlaten, de radikale partij wil bij dien raad aandringen, op het spoedig doen intrekken der door Oostenrijk genomene maatregelen tegen Tessin, en in geval binnen eene maand deze zaak niet was geschikt zou de federale vergadering moeten bijeenkomen, om een besluit te nemen. Beide voorstellen geven aan den federalen raad volmagt om de middelen tot verdediging te regelen. De beraadslagingen over deze voorstellen zullen met gesloten deuren plaats hebben.

BERN Vrijdag 29 Julij. (Per telegraaf.)

De nationale raad heeft de beraadslaging geëindigd over het verslag der commissie nopens het conflikt met Oostenrijk, welke beraadslaging, zoo als men weet, met gesloten deuren heeft plaats gehad.

De conclusie der commissie, strekkende, om alle mogelijke vrijheid aan den federalen raad te laten, om verder in deze zaak te handelen, met opening daarbij van een onbegrensd crediet, is met 65 tegen 29 stemmen aangenomen.

DUITSCHLAND.

WEENEN 28 Julij.

Uit Konstantinopel heeft men per telegraaf bet berigt, dat de Porte en de Vertegenwoordigers der Mogendheden het voorstel van onzen gezant den heer *v. Bruck* tot schikking der Turksch-Russische verschillen, hebben aangenomen, volgens hetwelk de verbondene vloten zich van de Dardanellen zullen verwijderen, waarop de Russische troepen gelijktijdig de prinsdommen zullen verlaten.

— Op de beurs heerscht weder schaarschheid aan geld. Wanneer men zulks in verband wil brengen met de laatste arrestatien en woelingen, zoo bewijst men slechts, dat het vertrouwen op den politieken toestand zeer zwak is.

— Te Beijrut worden de christenen door de muzelmannen vervolgd; de pacha had maatregelen ter hunner bescherming genomen. De koerier van Damascus naar Beijrut was door de Druzen vermoord. Hij had 50,000 fr. bij zich, waarvan de helft aan de Turksche regering en de wederhelft aan de kooplieden te Beijrut behoorde. De christenen van Ramlé zijn naar Jaffa geweken om de vervolgingen te ontvlugten.

— Het dagblad van Triest zegt, bij gelegenheid van de zaken van Smyrna, dat de heer *Owen*, vertegenwoordiger der Ver. Staten te Napels, de zoon is van den beroemden socialist *Robert Owen*; dat de heer *Soulé*, vertegenwoordiger der magtige Republiek in Spanje, een der daarstellers is van de expeditie van generaal *Lopez* tegen Cuba, en dat de vertegenwoordiger der Ver. Staten te Turijn, de heer *Foresti*, een carbonaro is, die in 1823 door de Oostenrijksche autoriteiten ter dood is veroordeeld.

De Oostenrijksche zeemagt te Smyrna is thans op 4 schepen gebragt; de aartshertog *Maximiliaan* wordt er verwacht. Bij het vertrek van het Amerikaansche schip hebben onze schepen gesalueerd. — Te Beyrut, is een Hongaarsche uitgewekene op de Lloyd-boot in hechtenis genomen. In zee gesprongen, heeft hij zich evenwel gered, en is ook zijne familie in vrijheid gesteld op aandrang van den Amerikaanschen consul.

— Uit Athene verneemt men, dat de gemoederen er meer rustig werden. — Over het budget was in den Senaat lang beraadslaagd; ten slotte was het toch aangenomen. — De krentenoogst was gedeeltelijk gered door de verschijning van insekten, die het aanwezige kwaad hebben weggenomen.

— 5 pCt. $94^3/_8$; Z. L. $106^3/_4$; Bank 1406.

29 *Julij.* 5 pCt. $94^1/_8$; Z. L. $107^3/_4$; bank 1404.

ENGELAND.

LONDEN 29 Julij.

Gisteren heeft het Hoogerhuis de wet op de successien aangenomen.

Het huis der gemeenten heeft de beraadslagingen over de wet op het bestuur in Indië voortgezet. Een amendement van sir *Pakington*, waarbij de opheffing der zoutbelasting werd gevraagd, die omstreeks 3 à 400 pCt. bedraagt ten voordeele van de Compagnie, is met 117 tegen 107 stemmen goedgekeurd, ofschoon sir *Wood* namens de regering had verklaard, dat de Indiesche bevolking slechts deze eenige belasting betaalde, die daarom niet kon gemist worden en per hoofd niet noemenswaard was.

— Uit New-York zijn tijdingen tot den 16. Het onderzoek in zake de prediking van *Gavazzi* en de daaruit ontstane onlusten was geëindigd, maar de jury had geen besluit kunnen nemen. Elk der gezworenen had een eigen rapport opgemaakt.

— Uit China verneemt men, dat de Engelschen te Shanghaï bescherming hebben gevraagd van de vertegenwoordigers der Westersche mogendheden tegen de naderende muitelingen.

— De stad Amoy of Emouy, eene der rijkste handelshavens van China, is door de opstandelingen bemagtigd.

— Gec. $98^1/_8$ à $^3/_8$; $3^1/_4$ pCt. $101^1/_2$ à $^3/_4$; [illegible] $98^7/_8$ à $99^1/_8$; Holl. $2^1/_2$ pCt. $64^1/_2$; 4 pCt. [illegible] à $98^1/_2$; Braz. 5 pCt. $101^1/_4$, $^3/_4$ à $^1/_2$; [illegible] $26^7/_8$; Russ. $4^1/_2$ pCt. $102^1/_4$.

FRANKRIJK.

PARIJS 28 Julij.

Gister was hier de tijding per telegraaf uit Marseille ontvangen, dat den 14. het protest van de Porte tegen het bezetten der Vorstendommen door Rusland aan de gezanten te Konstantinopel was overhandigd. Dit stuk is zeer gematigd.

De Porte betuigt, dat „het betreurenswaard is te zien, dat de bewoners van rustige provintien worden blootgesteld aan alle bezwaren van eene militaire bezetting. Zulk eene aanranding is moeilijk overeen te brengen met de vredelievende en vriendschappelijke betuigingen, die het Petersburger kabinet telkens herhaalt." De Porte doet vervolgens uitkomen, hoe zij aan de eischen van Rusland heeft toegegeven en alle mogelijke waarborgen heeft verleend voor het behoud der regten en vrijheden van de Grieken, zonder evenwel te kunnen inwilligen, wat bepaald in strijd zou wezen met de onafhankelijkheid van Turkije. Nog wil de Porte hare vriendschappelijke en opregte begeerte toonen, om hare toezeggingen na te komen en op nieuw bewijs te geven van hare goedwilligheid. De Porte had gehoopt dat de openbaring dier goedwilligheid en de onmogelijkheid om aan alle eischen te voldoen het hof van Petersburg tot meerdere billijkheid zou gebragt hebben. De Porte is te eerder bedroefd, nu ze zich in hare hoop ziet teleurgesteld, omdat de uitnemende hoedanigheden van den Keizer van Rusland, zijne bekende gematigdheid en regtvaardigheid niet hadden doen vermoeden, dat hij zijne vragen zou vestigen anders dan op grondbeginselen van redelijkheid en goed regt. De aanranding van Rusland kan wel niets anders, dan als eene oorlogverklaring worden beschouwd, aan Turkije het regt gevende van de wapenen gebruik te maken. Maar de Porte wil hare regten niet tot het uiterste drijven; sterk in het gevoel van haar regt, wil zij liever een spoedige terugkeer van Rusland afwachten tot eene handelwijze meer in overeenstemming met deszelfs verklaringen. Daarom protesteert de Porte voor 't oogenblik slechts tegen de aanranding, waardoor zij een nieuw bewijs geeft van hare gematigdheid. Zij zal geene vijandige daad doen, maar treedt daardoor geenszins in met eene bezetting, die haar grondgebied schendt. Zij protesteert tegen die daad, en hoopt, dat de mogendheden, die het verdrag van 1841 medeteekenden, derzelver goedkeuring niet zullen hechten aan zulk eene handeling, in strijd met de verdragen.

Eene lange depêche heeft berigten uit Turkije's hoofdstad tot den 16. aangebragt; er werden steeds [illegible] gehouden met de gezanten; de Muzelmannen waren voortdurend zeer opgewonden.

Na het protest van de Porte, het is zoo vredelievend, zoo weinig beleedigend, dat het onbegrijpelijk is, dat men na dit protest aan oorlog kan denken. Alle dagbladen bijna zijn niettemin eenstemmig in [illegible], en, men mag het er voor houden, spoedig zal [illegible].

Met de Caradoc is de tijding ontvangen, dat de Porte het ontwerp van transactie, door Oostenrijk aangeboden, en dat met enkele wijzigingen door den [illegible] voorloopig is goedgekeurd, heeft aangenomen. Dit berigt, 't welk men hier niet begreep, omdat men het aanbod van Oostenrijk niet kende, is zeker ook zeer weinig in overeenstemming met de [illegible] meening, die heden hier heerschte.

— 3 pCt. 72,45 à 50; 4½ pCt. 102, 10 à 30; Bank 2825.

PARIJS 28 Julij.

De tijding door de Caradoc medegebragt, dat de Porte heeft aangenomen het voorstel tot schikking, 't welk reeds met eenige wijzigingen voorloopig door Rusland was goedgekeurd, is hier met veel [illegible] ontvangen. Het berigt is thans toch stellig bevestigd, ook per telegraaf over Weenen.

De Caradoc is den 21. van Besika vertrokken, en [illegible] Marseille in 5 dagen afgelegd, [illegible]. Tot de [illegible] Frankrijk [illegible] niet zal achterblijven.

[illegible] is alles niet [illegible] Czaar het [illegible] is toch goed op weg [illegible] vrees voor oorlog [illegible].

[illegible] van het protest van de Porte tegen de [illegible] der Donauvorstendommen, zegt de [illegible] Turkije wel moet beklagen, dat het [illegible] tot tegenstand heeft doen [illegible] op deze wijze erkentenis van [illegible]

— Bij de werkzaamheden aan de haven van Cherburg zijn bij het doen springen van eene mijn 16 werklieden bedolven; 4 zijn gered, de 12 overigen hebben den dood gevonden. De massa neergestorte aarde is zoo groot, dat minstens 6 dagen noodig zijn, om alles weg te ruimen.

— 3 pCt. 72,50 à 65; 4½ pCt. 102,45 à 40, Bank. 2825 à 2850; 4½ pCt. Belg. 98¼; Rom. 96; 3 pCt. Sp. 42¾; uitgest. 22¾; Piem. 5 pCt. 96,75; Oblig. 990; 5 pCt. Oost. 96.

NEDERLAND.

's GRAVENHAGE 30 Julij.

In de zitting van den 28. dezer is, zonder beraadslaging, met 43 stemmen tegen 1 *aangenomen*, het wets-ontwerp tot aanvulling der wet van 1852, betreffende de pensioenen der zee- en landmagt. — Na eenige beraadslagingen met 41 tegen 4 stemmen, het wets-ontwerp tot wijziging der wet van 28. Aug. 1851 (*Stbl.* no. 126) betrekkelijk de bevordering der officieren van den geneeskundigen dienst en van de administratie bij de zeemagt. — Vervolgens mede na eenige discussie, met 30 tegen 16 stemmen, het ontwerp, houdende, voor zooveel de geneeskundige en administratieve diensten bij de zeemagt betreft, wijziging van den staat A, behoorende bij de wet van den 28. Aug. 1851 (*Stbl.* no. 127.)

Hierdoor zijn de beraadslagingen geopend over het ontwerp, tot wijziging van het tarief van regten op den in- en uitvoer. — De Minister van finantien heeft, — naar aanleiding der gemaakte bedenkingen, in het op gisteren ingekomen adres der Kamer van koophandel en fabrijken te Rotterdam, welke bedenkingen hij, wat het artikel koper betreft, in nadere overweging wenschte te nemen, bij de aanbieding eener wet tot algemeene herziening, — namens den Koning voorgesteld, in dit ontwerp te doen wegvallen al hetgeen betrekking heeft op metalen. Het ontwerp, aldus gewijzigd, is, nadat onderscheidene amendementen waren verworpen, *aangenomen* met 42 tegen 3 stemmen. De zitting is daarna gescheiden.

— In de zitting van den 30. dezer zijn zonder beraadslaging aangenomen 8 ontwerpen van naturalisatie. Daarna, na langdurige beraadslagingen, het ontwerp tot duurzame regeling van het beheer der gelden wegens verstrekkingen, met 35 tegen 15 stemmen.

De Commissie voor de petitiën heeft verslag uitgebragt op 330 adressen van ingezetenen *tegen* de wet op de kerkgenootschappen, voorzien van vele duizende handteekeningen, [illegible] zelfs van 1800.

— De vergadering is daarna verdaagd tot den [illegible] Augustus, als wanneer aan de orde is het Traktaat [illegible], waarvan het eind-verslag is ter tafel gebragt.

UTRECHT 29 Julij.

De provinciale Staten van Utrecht hebben, in hunne zitting van heden, gevoteerd eene bijdrage van ƒ 110,000.—, voor de verbetering van den Hollandschen IJssel, te betalen in elf jaarlijksche termijnen, elk van ƒ 10,000.—, aanvangende met 1854; en eene bijdrage van ƒ 7500.—, voor de verbetering van de Vecht en het verder vaarwater tusschen Amsterdam en Vreeswijk, te betalen in twee termijnen, elk van ƒ 3750.—, aanvangende met 1854.

— Z. M. heeft, op verzoek, eervol ontslag verleend aan den heer *S. F. Sanders*, uit deszelfs betrekking als leeraar aan de Akademie voor de zee- en landmagt te Breda, onder toekenning van wachtgeld, en heeft als zoodanig benoemd den heer *M. P. Linde*.

Z. M. heeft benoemd, bij het 3e reg. inf. tot majoor *J. C. v. Gróe*; tot kapt. 3e kl. *J. F. Tusch*, van het 5e; — bij het 5e reg tot eersten luit. *F. J. van den Bergh* van het 3e; — bij het 6e reg. tot eersten luit. jhr. *C. H. F. Dumonceau*, met bepaling dat hij voorloopig bij het reg. grenadiers en jagers gedetacheerd zal blijven; — bij het 7e reg. tot majoor *C. H. F. A. Batteard*, van het 3e reg.; — bij het 8e reg. tot kapt. 3e kl. *H. A. v. Dinter*; — tot paardenarts 3e kl. den veearts [illegible] kl. *J. B. [illegible]*.

— Op voorstel van den heer *Salverda* is in de zitting van het Stedelijk Bestuur van Haarlem besloten een commissie van regtsgeleerden te benoemen [illegible] tot het onderzoek, in hoeverre er termen bestaan, om, namens de gemeente, of tegen de Commissarissen van de Bank van Leening te Haarlem, of tegen Burgemeester en Wethouders of tegen beide, een eisch *in regten* in te stellen, ter vergoeding van het te kort der panden de stad toegebragt. Ook is het voorstel van Commissarissen der bank aangenomen, om die commissie te laten bestaan uit regtsgeleerden *buiten* de stad, en zijn vervolgens daartoe gekozen de heeren mr. *H. [illegible]*, van Amsterdam, mr. *L. Metman*, van [illegible] en mr. *J. E. Goudsmit*, van Leiden.

— Z. K. H. de prins van *Oranje* verlaat den 30. dezer Maastricht, in welke stad men alles heeft aangewend, om den jeugdigen vorstentelg zoo te bewijzen [illegible]

UTRECHT 31 Julij.

In een bijvoegsel deelen we mede een uittreksel van het verslag van Ged. staten aan de prov. staten onzer provincie.

In dat verslag komt voor eene opgave van het aantal studenten op 31 Dec. ll. aan onze Hoogeschool aanwezig. Die opgave is later en dus vollediger dan die vroeger in het gemeenteverslag is opgenomen.

Aan onze Hoogeschool waren op 31 Dec. studerende:

	alhier	elders	totaal
in de godgeleerdheid	207	11	218
„ „ regtsgeleerdheid	194	43	237
„ „ geneeskunde	58	30	88
„ „ letterkunde en wijsbegeerte	8	7	15
„ „ wis- en natuurkunde	16	„	16
	483	91	574

De feitelijke bevolking der provincie was op 31 Dec. 153,946, de wettelijke 151,556, waarvan 92,026 van verschillende Prot. gezindheden, 56,764 Roomsch-Kath., 1204 Oud Roomschen, 1528 Israëlieten en 31 tot geene gezindheid behoorende.

In het bijvoegsel van dit nommer van heden geven wij ook een *Uittreksel* uit het voorloopig verslag der commissie van de 2e Kamer over het ontwerp van wet op de regeling van het toezigt op de onderscheidene kerkgenootschappen, in zooverre dat verslag de algemeene beschouwingen, omtrent het ontwerp betreft.

— In het kamp bij Zeist is men ijverig bezig met het daarstellen van al die gebouwen, welke buiten de linie der tenten voor [illegible] van officieren, koffijhuizen of aanlegplaatsen worden opgeslagen. De aldaar kamperende 250 man hebben reeds bijna alles in gereedheid gebragt, wat tot het kamp zelve betrekking heeft, als de keukens, de waterputten, die vrij wat herstel behoefden, de emplacementen voor de koninklijke tent, voor die van den staf en de overige tenten, het terrein voor de godsdienstoefeningen, enz. Alleen het opslaan der tenten zal dus nog noodig zijn, om het geheel te voltooijen; hiermede zal [illegible] worden begonnen. De reeds kamperende troepen hebben nog al last gehad van den velen regen; men heeft dus ook afwateringskanalen aangelegd. Voor de omliggende plaatsen geeft bereids het kamp veel vertier. Het wordt opgeslagen eenige minuten regts van den weg van Utrecht naar Amersfoort, even voorbij het *Huis ten Halve*.

— In den loop dezer week heeft het provinciaal geregtshof alhier uitspraak gedaan in zake de Amsterdamsche banketbakkers. Het hof heeft, met vernietiging van het vonnis der Arrondissements-Regtbank te Amsterdam, de schuld van de appellanten als bewezen aangenomen, gepleegd onder verzachtende omstandigheden, en hen dienten gevolge veroordeeld tot eene geldboete van tien gulden met intrekking van het patent, benevens aanplakking en openbaarmaking van het arrest.

Wij vernemen, dat niettegenstaande den raad van hunnen raadsman mr. v. d. [illegible], tegen dit arrest in cassatie te [illegible] banketbakkers besloten hebben, zich liever tot den koning te wenden, ten einde gratie te verzoeken van de tegen hen uitgesproken straf.

— Z. M. brik de Zeehond, kapt. *Escher*, hebbende aan boord de adelborsten van het tweede en derde studiejaar der konink. akademie voor de zeemagt, is gisteren, na het volbrengen van den oefeningstogt, aan den Helder aangekomen. Alles was wel aan boord.

Een deel der adelborsten, van het derde studiejaar, is onmiddelijk aan land gegaan, daar zij naar hunne betrekkingen vertrekken. Het andere gedeelte volgt den 1. Augustus.

— De Synode der Herv. kerk heeft bepaald, dat bij de nieuwe vertaling van het N. T., ook voorbereidselen zullen worden gemaakt tot de vertaling van het O. T.; [illegible] de vertalers te 's Hage bijeenkomen. De Synode hoopt weldra ook de bundel gezangen [illegible] kleine thans [illegible] vermeerderd te [illegible]. De Synode [illegible]

paald, dat de gedenkdag der kerkhervorming voortaan zal gevierd worden op den 31. Oct., als die dag een Zondag is, en anders op den eerstvolgenden Zondag.

— Bij Koninklijk besluit van den 30. Julij 1853, is aan de te Maastricht gevestigde *Aken-Maastrichtsche* spoorweg-maatschappij concessie verleend tot den aanleg en de exploitatie van eenen spoorweg van *Maastricht* tot de *Belgische* grenzen in de rigting naar *Hasselt*.

— Men meldt, dat het getal te Arnhem verwacht wordende zangers, bij de uitvoering op den 6 en 7 Aug. der gezamenlijke Nederl. liedertafels, reeds 493 bedraagt. Er zullen 24 liedertafels vertegenwoordigd worden. — De concurrerende liedertafels voor den eersten prijs, om *a prima vista* te zingen, zijn *Eutonia* van Amsterdam en *Oefening en Uitspanning* uit 's Bosch. — Voor den tweeden prijs hebben ook deze beide liedertafels benevens *Aurora* uit Utrecht zich aangegeven. — Wij kunnen niet ontkennen, dat de strijd voor deze laatste hoogst moeijelijk zal zijn, als men in aanmerking neemt, dat de heer *Bertelsmann*, onder wiens leiding *Eutonia* staat, tot directeur der algemeene uitvoeringen gekozen, een der ijverigste direkteuren is, en een keur van stemmen heeft, als Amsterdam alleen kan opleveren, en dat de 's Bossche liedertafel bijna algemeen voor de beste uit ons land wordt gehouden. Dubbele krachtsinspanning worde daarom onzen zangers toegewenscht, omdat de strijd zwaar en zelfs ongelijk mag genoemd worden. Eene ongedachte maar toch altijd mogelijke overwinning zou daarom dubbele waarde hebben.

— Uit Gorinchem schrijft men ons van den 29. Julij: „Gisteren om 12 ure des middags barstte boven deze stad en omstreken een vreesselijk onweder los; de regen, met groote, doch gelukkig weinig zamenhangende hagelsteenen vermengd, viel zoo bij stroomen neder dat het water, zich geen weg kunnende banen, door de daken en over de drempels in de huizen drong, waardoor veel schade aan de meubels, enz. werd veroorzaakt; te Vuren is een huis door den bliksem getroffen en afgebrand, terwijl ook te Hoornaar in een huis schade door den bliksem is aangebragt, zonder evenwel brand te veroorzaken."

— Den 27. dezer werd in de Nieuwe kerk te Groningen het jaarlijksch examen gehouden van de kweekelingen van het Instituut voor doofstommen. Na eene voorafspraak van den instituteur mr. *R. T. Guyot*, werden de premiën aan de kweekelingen uitgedeeld voor goed gedrag en betoonde vlijt. — Het getal kweekelingen bedraagt thans 149: 88 jongens en 61 meisjes. Dit jaar hebben 18 de school verlaten.

— De berigten uit Batavia van 7. Junij zeggen, dat de kolonel *de Brauw* andermaal genoodzaakt is geweest tegen den radja *Tiam Alam* op te trekken. Bij had de bevolking in de Lintang Kirie wel geheel onderworpen, doch den oproerigen radja niet kunnen gevangen nemen; deze was in het gebergte gevlugt. Onze troepen waren naar Tebing Tingie terug gekeerd.

In het begin van dit jaar is een gouvernements commissaris naar de Wester-afdeeling van Borneo gezonden, die meende, zonder dralen tot het bezetten van Sepang door onze troepen te moeten overgaan, als het eenige middel om het Nederl. gezag daar ter plaatse te handhaven, onze bondgenooten van Samtiam-Kew tot terugkeer naar dat landschap te bewegen en de voornaamste der vredesvoorwaarden van 1851 uitvoering te doen erlangen. Den 29. Maart rukte eene kolonne uit Sambas op, onder bevel van kapt. *W. E. Kroesen*. Den 12. April kwam de commissaris te Sepang en werd door eene deputatie van Chinezen feestelijk onthaald. Twee dagen later vertrokken deze Chinezen schijnbaar te vreden, zoodat de commissaris den 18. April de terugreis naar Sambas aannam, na de Chinezen 14 dagen verlenging te hebben toegestaan om naar Sambas op te komen. Terzelfde dage werden echter de bazar en de wijnhuizen plotseling door de Chinezen verlaten. Tegen den namiddag werd de Commissaris met de hem vergezellende officieren en ambtenaren, door een 150tal Chinezen achtervolgd, die dapper op hen vuurden. Aan wederstand was niet te denken, want slechts een korporaal en 3 flankeurs vergezelden de reizenden, met nog 2 onderoff. die tot schrijvers hadden gediend. Langzaam werd er dus geretireerd, tot dat men, een half uur later, stuitte op 70 man infanterie, die onmiddelijk voorwaarts rukten en den vijand verdreven. Men bevond later dat de Chinezen alle koffers hadden beroofd, en de levensmiddelen verbrand. Men trok dus op Sepang terug, waar men des nachts aankwam. Den volgenden morgen zag men drommen Chinezen, welke de sterkte kwamen belegeren. Gedurende 10 dagen hielden ze de onzen ingesloten, die daardoor schaarschte van levensmiddelen begonnen te krijgen, en rigtten zij goede en vele versterkingen op langs den weg van Sepang naar Kedoendoeng. Den 27. gelukte het echter eene tweede kolonne, groot 135 man, met 2 handmortieren, onder de kapiteins *v. d. Kasteele* en *v. Houten*, welke drie dagen te voren uit Sambas gerukt waren, zich met de belegerde kolonne te vereenigen, en de Chinezen te verdrijven. Ten 10 ure des voormiddags van den volgenden dag was er geen vijand meer te zien. Het getal dooden wordt bij de Chinezen op 200 berekend; bij de onzen bedraagt het slechts 5, terwijl 15 gekwetsten nog worden verpleegd. In den omtrek van Sepang is alles verwoest, waarom de troepen vooreerst Sepang hebben verlaten en naar Sambas zijn teruggekeerd.

DEN HELDER 30 Julij.

Te Texel binnen Alcyone, kapt. *Sandberg*, van Batavia.

— Den 28 te Texel binnen: Lucipara, kapt. *Kloppenberg*, van Batavia. IJstroom, kapt. *Steenveld*, van Suriname, Antilope, kapt. *Gnodde*, van Curaçao.

De hier ter reede liggende oorlogsfregatten Prins van Oranje en Doggersbank zullen naar den Griekschen Archipel vertrekken, en zich aldaar vereenigen met Zr. Ms. stoomschip Soembing. De togt zal verscheidene maanden duren.

SCHOUWBURG TE UTRECHT.

— 25 *Julij*, 1853. —

Twee *eeuwen*, of twee *duizend* jaren, kunnen over een Geniewerk heengaan, zij ontnemen den geur niet aan de bloemen der ware Kunst, geen blad aan den krans, die den echten Kunstenaar tooit. Terentius ANDRIA en Molières TARTUFFE trotseren den tijd; zij zullen zich in eere staande houden bij alle beschaafde natiën, omdat zij *den mensch* tot onderwerp hebben gelijk hij bestaat, en zoo als hij zich vertoont, en dit met al het naïve van de hooge kunst, die eigenlijk niets anders is dan eene getrouwe afspiegeling van wat er belangrijks omgaat in het hooger leven der natuur en der zedelijkheid. — Fijne opmerkers, getrouwe schilders dier merkwaardige toestanden in de wereld en in de maatschappij worden overal en altijd begrepen: zij en hunne werken dragen de onsterfelijkheid met zich. Doch, genoeg: wie verstand en gevoel heeft, begrijpt en beseft ligtelijk *wat* wij zeggen, willen, zonder dat wij er hier nog meer woorden voor bezigen.

Het was eene zeer goede gedachte, om den HUICHELAAR, zoo als die voor het Nationaal Tooneel, reeds meer dan eene halve eeuw verleden, door de hand van *Nomsz* aan *Molière* werd nageschetst, weder eens op te voeren voor ons kunstminnend publiek, en wel tot slot van de kermisvermaken, of, beter gezegd, tot sluiting van eene reeks Tooneelvoorstellingen, ter gelegenheid der Utrechtsche Jaarmarkt, met grooten bijval bezocht. Men kan de Directie van den heer *de Vries* over het algemeen prijzen voor wat zijn Gezelschap, in die laatste dagen, onder ons verrigt heeft; maar vooral verdienen de Dames en Heeren van den Amsterdamschen Schouwburg alleen lof voor de flksche uitvoering van den zoo moeijelijken *Tartuffe*, waarin zich bijzonder *Dorine*, de kamenier (mevr. *Albregt-Engelman*), groote toejuiching, en wel zéér regtmatig, verworven heeft, terwijl het overige personeel, in 't algemeen, en meer bepaald het spel der hoofdpersonen: *Orgon* (de heer *Tjaśink*), *Elmire*, zijne echtgenoot (mevr. *Engelman-Bia*), en *Tartuffe*-zelf (de heer *Roobol*) het grootste genoegen gaf aan een vrij talrijk auditorium ter bijwoning van het aloud-vermaarde Blijspel in onze Schouwburgzaal opgekomen. — Wilde de heer *de Vries Molières* gesoste „komiek" nu nog te luider doen spreken, door de voorstelling van dien overlaffen TAFELDANS, waarmeê een dozijn Acteurs en Actrices de toeschouwers, een groot half uur lang, zoo ergelijk, ja, tot walgens toe verveelden, dan zeker, zal hij zijn doel wel volkomen hebben bereikt; doch zóóveel is ook gewis, dat wij aan *zulk* eene grove proeve van platheid en onzin voor ééumaal ruim genoeg hebben, en den volgenden winter gaarne dergelijke naklucht en zullen zien overgedaan aan de Entrepreneurs van de Amsterdamsche *Vier-Kroonen*, of wel van de *Bonsboons*. D.

ADVERTENTIEN.

GYMNASIUM.

De Jongelieden, die verlangen tot de lessen van het Gymnasium te worden toegelaten, moeten zich daartoe vóór den 22. Augustus 1853 bij den Rector A. EKKER, aangeven.

(2722) *,* Heden beviel zeer voorspoedig van eene welgeschapene *DOCHTER* C. M. LUDWIG, hartelijk geliefde Echtgenoote van

Utrecht, den 30 Julij 1853. Z. H. VAN KUIJK.

(2723) *,* Voor de menigvuldige bewijzen van deelneming, ondervonden, zoowel gedurende de ziekte, als bij het overlijden van mijne geliefde Echtgenoot, als ook bij mijne eigene ongesteldheid, betuig ik bij dezen, mede namens mijne Familie, mijnen hartelijken dank. F. D. FONTEIN Bz.

Utrecht 30 Julij 1853.

(2724) *,* De Vereeniging **Koning en Vaderland** noodigt alle belangstellende ingezetenen van Utrecht uit, om zich op Maandag en Dingsdag den 1 en 2 Augustus aanstaande van 12 tot 2 ure in het lokaal onder het Lees museum aan het Munsterkerkhof, te vervoegen tot het *mede onderteekenen* van een adres aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal, ter zake der wet op het staatstoezigt over de Kerkgenootschappen.

(2725) *,* De Utrechtsche Kiezers-Vereeniging heeft gesteld tot Kandidaat voor het lidmaatschap van den Gemeenteraad den Heer N. C. OSTI.

Namens het Bestuur,
DE MURALT, Secr.

TECHNISCHE SCHOOL TE UTRECHT.

(2726) *,* Degenen, die verlangen op de Technische School te Utrecht te worden opgenomen, tegen den aanstaanden Cursus in Augustus, worden uitgenoodigd, zich voor den 13 Aug. aanstaande aan te melden bij den Directeur der school den Heer GROTHE op de Ganzenmarkt.

Aan de Jongelieden, welke dit verlangen, zal gelegenheid tot inwoning worden gegeven.

AANBESTEDING.

(2727) *,* Bij enkele inschrijving van eene bascule BRUG over den Rijn te Jutphaas, waarvan Bestek en teekening ter bezigtiging liggen, van af primo Augustus aan het Brughuis aldaar; terwijl nadere informatien te bekomen zijn bij de Architecten C. VERLOOP & ZOON, te Utrecht.

De inschrijvingsbilletten zullen *voor* of *uiterlijk* den 12. Augustus franco ingeleverd moeten worden bij den Heer G. KOHLBRUGGE, te Calenborg.

(2728) *,* Bij de op den 21 Julij 1853, te Maarssen gehouden Veiling van onroerende Goederen zijn *provisioneel* toegewezen:

No. 1, 2 en 3.	De *AMBACHTSHEERLIJKHEID* van Maarssen, met het aanzienlijke Buitengoed Ten Mann, e. a. voor	*f* 25200
„ 4.	Twee Woningen voor	- 1080
„ 5.	Tienden, voor	- 2480
„ 6.	De Dubbele Ophaalbrug over de rivier de Vecht, voor	- 9800
„ 7 en 8.	Twee perceelen Bouw- en Weiland, voor	- 5705
„ 9 en 10.	Twee perceelen Bouwland en Bosch, voor	- 5850
„ 11.	Een perceel Bouwland, voor	- 1085
	Te zamen	*f* 50570
	En de Buitenplaats Hazenburg voor	*f* 7850

De *definitive* toewijzing zal geschieden te Maarssen, op Donderdag den 11 Augustus 1853, des middags ten 12 ure. De perceelen blijven te bezigtigen iederen Maandag, Dingsdag en Woensdag voor de toewijzing, terwijl toegangbilletten en inlichtingen te bekomen zijn van al de perceelen, ten Kantore van den Notaris TISSOT VAN PATOT, te Maarssen, en van de plaats Hazenburg, ook ten Kantore van den Notaris VAN DEN HELM, te Maarsseveen.

VERKOOPING BIJ AFSLAG.

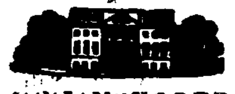

(2729) *.* Het LOGEMENT en UITSPANNING, genaamd *HET ZWIJNSHOOFD*, te Vianen, is op de conditien der Veiling ingezet en bij booging gebragt, op *f* 5500, en het perceel BOUWLAND, groot 70 R. aldaar, op *f* 1100, waarvan de afslag en finale toewijzing zal geschieden, overeenkomstig de gedane aankondiging, te Vianen, in hetzelve Logement, op Woensdag den 3 Augustus 1853, des middags ten 12 ure, ten overstaan van den Notaris G. H. BROEKMAN, te Vianen, ten wiens Kantore inmiddels verhoogingen der Koopsommen worden aangenomen, tegen genot van 10% en nadere informatien zijn te bekomen.

(2730) *.* De Notaris G. H. BROEKMAN, residerende te Vianen, zal, namens zijne Principalen, in het openbaar, op Vrijdag den 5. Augustus 1853, bij inzetting, en op Vrijdag den 12. Augustus daaraanvolgende, bij finale slaggeving, beide des namiddags ten 4 ure, ten huize en herberge van JAN SCHOUTEN, te Zijderveld, presenteren te verkoopen: No. 1. Eene BOUWMANSWONING met BERG en SCHUUR en daarover 2 Bunders, 55 roeden, BOOMGAARD en BOUWLAND, aan den Diefdijk onder Zijderveld, gemeente Everdingen. Te aanvaarden het Huis en Boomgaardland den 1. Mei 1854, en het Bouwland den 1. November 1853, en No. 2. Een HUIS en ERVE met BOUWLAND en daarachter gelegen WEILAND, zamen groot 1 Bunder, 50 roeden, 80 ellen, in de groote Gouwenes onder Everdingen. Te aanvaarden het Huis den 1. Mei 1854, en het Land met de schoof van het veld op Kermis 1853.

Breeder bij billetten en zijnde inmiddels nadere informatien te bekomen ten Kantore van voorn. Notaris BROEKMAN, aan den Langen Dijk, te Vianen.

(2731) *.* Men zal op Zaturdag, den 6 Augustus 1853, des namiddags ten 5 ure, te Utrecht achter St. Pieter, in het Lokaal van Verkoopingen, in het Openbaar Verkoopen:

No. 1. Eene HUIZINGE, waarin de Wagenmakerij wordt uitgeoefend, met Erf, Grond en Tuin, benevens eene groote Schuur, te Utrecht buiten de Wittevrouwepoort, aan de Zuidzijde van de Biltstraat, Wijk L, No. 139, voorzien van: een zeer ruim Lokaal tot plaatsing van Rijtuigen, waarin een Kantoortje, daar achter de Werkplaats, eene Achterkamer, Keuken, Boven-achterkamer, Zolders, enz.

No. 2. Een HUIS, Erf, Grond en Tuintje; naast het voorgaande perceel, wijk L., No. 140. — Beide te aanvaarden 1 Mei e. k. en zullende eerst afzonderlijk en daarna in een koop worden geveild.

No. 3. **Is uit de Hand verkocht.** — Breeder bij Billeten en nader onderrigt ten Kantore van den Notaris VAN SCHERMBEEK te Utrecht.

(2732) *.* De Notaris VAN MARIENHOFF, residerende te Wijk bij Duurstede, zal publiek verkoopen:

Op Zaturdag den 6 Augustus 1853, des namiddags ten 5 ure, ten huize van M. VAN VECHTEN, te Vechten.

De VRUCHTEN uit 30 Boomgaarden onder Bunnik, Rhijnauwen, Utrecht, de Bilt en Schalkwijk.

Op Woensdag den 10 Augustus 1853, des namiddags ten 4 ure, te Wijk bij Duurstede, op de bij billetten aangewezen plaatsen.

De VRUCHTEN uit 41. Boomgaarden, en 20 Percelen KOREN en KLAVER, onder Wijk bij Duurstede, Cothen en Houten.

Op Vrijdag den 12 Augustus 1853, des namiddags ten 4 ure, in het [illegible] te Cothen.

De VRUCHTEN uit 17 Boomgaarden, onder Cothen en Langbroek.

DOMEINEN.

(2733) *.* Op Maandag den 8 Augustus 1853, des voormiddags om 10 ure, zal in het Lokaal der Publieke Verkoopingen achter St. Pieter, ten overstaan van den Notaris Mr. H. A. R. VOSMAER, Publiek worden verkocht:

166 opgaande en afgebroken Populieren en 40 Eeude BOOMEN, staande en gelegen op het fort de Blaauwe Capel.

Nadere informatien te bekomen bij den wachter op voornoemd fort, alsmede bij den Ontvanger der Registratie en Domeinen te Utrecht.

(2734) *.* Op Dingsdag den 9. Augustus 1853 en volgende dagen, des voormiddags ten 10 ure, zal men voor de huizinge binnen Utrecht aan de zuidzijde van de Zuilenstraat, wijk A n°. 585, ten overstaan van den Notaris *DE GRAAF*, in het openbaar om kontant geld verkoopen, eenen deftigen, netten en zindelijken INBOEDEL, bestaande in onderscheidene Mahoniehouten en andere grove en kleine Meubelen, Pendules, Vazen en Ornamenten, Pianino, Ledekanten met behangsels, Tafels, Stoelen, Kanapé's, Spiegels, Schilderijen, Paarlen, Juweelen, Gouden en Zilveren werken, Oostindiesche Lakwerk en voorwerpen van smaak, supra fijn Tafel- en Beddenlinnen, Bedden, Dekens, Matrassen, Vloerkleeden, Karpetten en Gordijnen, Porceleinen, Glas- en Aardenwerk, Koper, Tin, Blik, IJzerwerk, Mangelpers, eenige Boeken en wat verder zal worden aangeboden; alles in het breede omschreven, bij notitie, welke in tijds aan het Kantoor van Verkoopingen achter Sint Pieter à 10 cents te bekomen zal zijn, en kan bezigtigd worden Maandag den 8. Augustus van 10—4 ure.

VERKOOPING VAN BOOMVRUCHTEN.

(2735) *.* De Notaris HERMSEN, gevestigd te Houten, zal op Dingsdag den 9 Augustus 1853, des namiddags ten 4 ure, ten huize van P. VAN INGEN, te Houten, publiek verkoopen:

De VRUCHTEN uit 24 Boomgaarden, gelegen onder Houten, Oud Wulven, Schonauwen en Schalkwijk.

(2736) *.* Verkooping van BOOMVRUCHTEN, uit de Boomgaarden naast Bonenburg en achter Veelust te Jutphaas, in het Brughuis aldaar, op Donderdag den 11. Augustus 1853, des namiddags ten 3 ure, ten overstaan van den Notaris BUSKES, te Utrecht.

(2737) *.* Men zal op Woensdag den 17. Augustus 1853 en volgenden dag, 's morgens ten 10 ure, ten huize van den heer C. STUMM, in den Doelen, aan het Domskerkhof, te Utrecht, publiek verkoopen:

Velerhande MEUBELEN en andere roerende goederen, alsmede eene DRAAIBANK met toebehooren, door een liefhebber nagelaten; breeder bij aanplakbilletten omschreven, en te zien Dingsdag 16 Augustus, van 10—4 ure.

De hierbij te voegen goederen worden van heden af tot Zaturdag 12 Augustus aldaar aangenomen.

(2738) *.* De gewone Drie Maandelijksche Verkooping van velerhande GOEDEREN, zal aan het Lokaal van Verkoopingen achter St. Pieter binnen Utrecht worden gehouden op Dingsdag den 23en Augustus 1853 en volgende dagen, des voormiddags ten 10 ure; op Maandag den 22 Augustus aldaar te bezigtigen, terwijl de Goederen daarbij te voegen aldaar dagelijks worden aangenomen tot en met Dingsdag den 16 Augustus.

(2739) *.* VERHURING van het JAGTREGT over ruim 200 morgen Bouw, Wei- en Boschland, onder de Bilt en Maartensdijk, op Zaturdag 13 Augustus, des middags ten 12 ure, bij inschrijvingsbilletten vooraf in te zenden ten Kantore van den Notaris Mr. H. A. R. VOSMAER, te Utrecht.

EEN HUIS, LIEFST MET TUIN

(2740) *.* wordt gezocht te Utrecht, tegen 1 November 1853 of vroeger, op een fatsoenlijken stand, met vijf tot zeven Kamers, den huurprijs van vier honderd Guldens 's jaars, niet te bovengaande. Adres bij het Bureau dezer Courant onder lett. L. S.

(2641) *.* De ondergeteekenden hebben de eer bekend te maken, dat zij hunne ROODE, BLAAUWE en ZWARTE STEMPELINKT verkrijgbaar gesteld hebben bij den Heer C. A. L. RODELSTURTZ Droogist te Utrecht.

F. STAUDT en ZOON,
Gebreveteerd Stempelinkt Fabriekanten.

(2742) *.* Men vraagt voor de stad Utrecht en omstreken een **Hoofd-agent** voor een gevestigde BEGRAFENIS MAATSCHAPPIJ. Die genen die veel relatien hebben en in staat zijn geschikte Boden te vinden, adresseren zich met *franco* brieven met opgave van betrekking, Lett. B. bij den Boekhandelaar C. L. BRINKMAN, in de Hartestraat te Amsterdam.

Magazijn van Noordbrabandsche Linnens en Tafelgoederen

(2743) *.* zal gedurende deze Week nog Opruiming houden van LINNEN en PELLE LAPPEN, en TAFELGOED. M. KOCKEN,
Zuilenstraat, naast de Apotheek *de Eenhoorn*.

HARDDRAVERIJ

(2744) *.* te Zuylen, op den Zandweg; WOENSDAG DEN 3 AUGUSTUS des namiddags ten 2 ure.

(2745) *.* De ondergeteekende verzoekt bij deze niets op haren naam af te geven, of eenig crediet te verleenen, zullende er van harentwege geene betaling geschieden.

De Wed. TH. SCHUT.

PRIJZEN DER NAVOLGENDE ARTIKELEN TER UTRECHTSCHE MARKT, 30. Julij 1853.

Tarwe van *f* 10,25 tot *f* 11,25. *Rogge* van *f* 7,80 tot *f* 8,20. *Garst* van *f* 4,80 tot *f* 5,50. *Boekweit* van *f* 7,00 tot *f* 8,30. *Haver* van *f* 3,50 tot *f* 4,60. *Koolzaad* van *f* 11,00 tot *f* 11,50. *Boter* van *f* 0,75 tot *f* 0,98 het pond. *Kaas* van *f* 28,00 tot *f* 58,00 de 100 ponden. *Aardappelen* van *f* 1,50 tot *f* 2,00 de mudde. *Rundvl.* van 60 tot 65 c. *Kalfsvl.* van 65 tot 70 c. *Schapen- of Lamsvl.* van 45 tot 50 c. *Varkensvl.* van 55 tot 60 c. het pond.

GEVEILD den 30 JULIJ 1853.

Een Huis binnen Utrecht nz van de Voorstraat, op den hoek van de Wijde Bagijnesteeg, H. No. 493. *W. I. B. Hekmeijer* *f* 5800. Een Huis binnen Utrecht nz. van den Steenweg, op den westhoek van de Hekelsteeg. D No. 376. *A. Mol* *f* 3660. Eene Woning achter voorgaande Huizinge, No. 377. *B. van den Berkhof qq.* *f* 1065.

Bij den BURGERLIJKEN STAND te *UTRECHT* zijn van den 24 tot den 31 Julij 1853 *ingeschreven*: ondertrouwd 10 paren; — gehuwd 14 paren; — geborenen 23, als 10 j. en 13 m.; — overledenen 32, als 10 van het m. en 22 van het v. geslacht, waaronder 3 levenloos aangegevenen.

Bij den BURGERL. STAND te *AMERSFOORT* zijn, van den 24 tot en met den 31 Julij 1853 *ingeschreven*: Ondertrouwd 3 paren. — Gehuwd geen. *Geboren*: 7 kinderen, zijnde 4 jongens en 3 meisjes. *Overleden*: 10 personen, 6 van het mannelijk en 4 van het vrouwelijk geslacht.

WAARNEMINGEN, gedaan op het Meteorologisch Observatorium te Utrecht. (*Zonnenburg*.)

Julij.	Uren.	Wind-rigting.	Wind-kr.	Barom. bij 0°	Ther. F	Afwijk. d. temp.	Vochtigh.	Gev. regen	Aanmerkingen.
				mm					
28	8	zzo.	1	757,12	74,1		0.74	0.3	Ligt bewolkt.
	2	zzw.	0	55,63	69,3	+ 2.2	90	6.6	Zwaar bew. (*)
	10	wzw.	2	58,51	63,3		90	0.2	Betrokken.
29	8	w.	1	60,07	66,2		76	0	Bewolkt.
	2	wzw.	1	60,35	70,5	— 1.4	77	0.2	Id.
	10	zw.	2	60,42	58,3		87	0	Ligt bewolkt.
30	8	zw.	3	56,60	59,5		95	2.5	Bewolkt. regen.
	2	w.	4	56,74	66,6	— 5.2	64	0.1	Bewolkt.
	10	w.	1	57,51	57,2		87	0.2	Id.

(*) Van 12¾ tot 1¾ ure onweer.

AMSTERDAM 30 Julij 1853.

NEDERLAND.					
Werkel. Schuld. . . .	2½	pCt.	63⅞		
dito dito	3	„	76$^{13}/_{16}$	76⅞	[illegible]
dito dito	4	„	95$^{11}/_{16}$	95¾	95$^{11}/_{16}$
Amortisatie Sijndicaat	3½	„	95⅛		
RUSLAND.					
Oblig. bij *Hope en Comp.*	5	pCt.	109		
Certificat. 1831 & 1833	5	„	98$^{5}/_{16}$		
dito dito 1840 . . .	4	„	93⅝	[illegible]	93⅝
Certificaten bij *Stieglitz*	4	„	92⅝		
dito Adm. te Londen	4½	„	100¼		
POLEN.					
Obligatien	4	pCt.	84⅛		
SPANJE.					
Obligatien	1	„	20¾	[illegible]	
dito	3	„	42[illegible]	[illegible]	
Binnenl. Schuld . . .	3	„	43¼	[illegible]	43$^{5}/_{16}$
Bewijzen Coupons			[illegible]	6$^{11}/_{16}$	
OOSTENRIJK.					
Oblig. Metaliek	5	pCt.	82¾	82⅞	
dito dito N.	5	„	95	95⅛	96
dito dito	2½	„	42⅝	42$^{11}/_{16}$	
BELGIE.					
Certific bij *Rotschild*	2½	„	53¼		
BRAZILIE.					
Geld. 1843, £ 200 .	5	pCt.	98⅛		
PORTUGAL.					
te Londen	3	pCt.	41⅞		
dito	4		39$^{5}/_{16}$	39⅛	[illegible]
AMERIKA.					
Ver. Obl. 6 pCt. nu	3½	„	87⅝		

Utrecht, bij L. E. BOSCH en Zoon.

BIJVOEGSEL VAN DE UTRECHTSCHE COURANT VAN MAANDAG 1. AUGUSTUS 1853.

UITTREKSEL

UIT HET

VERSLAG VAN GEDEPUTEERDE STATEN

AAN DE

PROVINCIALE STATEN VAN UTRECHT,

over den toestand der provincie, uitgebragt in de zomervergadering van 1853.

HOOFDSTUK I.

Bevolking.

De wettig gedomiciliëerde bevolking op 31 Dec. 1851 bedroeg 72876 mann., 76617 vrouw., totaal 149493. Geboren in 1852, 2861 mann. en 2641 vrouw., hebben zich gevestigd in de prov. 7296; gestorven zijn 1919 mann. en 1937 vrouw., de prov. hebben verlaten 6879. Zoodat de wettig gedomiciliëerde bevolking op 31 Dec. 1852 bedroeg 73981 mann., 77575 vrouw. te zaam 151556, hieronder 488 van de land- en 3 van de zeemagt, 62 krankzinnigen, 17 gevangenen en 145 bestedelingen.

De feitelijke bevolking op 31 Dec. 1852 bedroeg 75679 mannen en 78267 vrouwen; te zamen 153946, waaronder 1133 van de landmagt, 127 krankzinnigen en 62 gevangenen; onder de krankzinnigen waren 2 buitenlanders.

HOOFDSTUK II.

Regeling en bestuur van het Provinciale huishouden.

De wet van den 5. Nov. 1852, heeft de provincie voor de benoeming der Staten, in 5 hoofdkiesdistricten verdeeld. Utrecht met 13, Amersfoort met 7, Amerongen met 7, Ysselstein met 7 en Breukelen met 7 leden.

Het getal kiezers ter benoeming van leden der prov. Staten bedraagt in de hoofdkiesdistricten Utrecht 1265, Amersfoort 811, Amerongen 653, Ysselstein 923 en Breukelen 865, totaal 4517.

De werkzaamheden der prov. Staten waren hoofdzakelijk: het vaststellen der twee begrootingen, het goedkeuren der rek. en verantw. der prov. ink. en uitg. over 1850, het verleenen van magtiging tot af- en overschrijvingen, het vaststellen van een nieuw veereglement in de prov. het vaststellen van het prov. regl. op de uitoefening der jagt en visscherij, het vaststellen van het regl. voor den polder de Zandsloot, onder Werkhoven, het benoemen van de leden en den secretaris der nieuw opgerigte prov. comm. van landbouw, het regelen van het prov. subsidie voor het gebouw voor kunsten en wetenschappen, het regelen van het cijfer voor den aan te leggen grindweg van Doorn naar Leusden, en het aannemen van beginselen tot wijziging der regl. op het beheer van den Lekdijk bovenen benedendams.

De begrooting van kosten van het prov. bestuur is voor 1852 vastgesteld op ƒ41450.

De begrooting der enkel prov. en huish. inkomsten en uitgaven is voor 1852 vastgesteld: in inkomsten ƒ59941.18^5, uitgaven ƒ59610.68, leverende een waarschijnlijk batig slot van ƒ330.50^5.

Volgens de rekening van prov. ink. en uitg. 1851 hebben bedragen de ontvangsten: gewoon ƒ 50446.44, buitengewoon ƒ 2640.76^5. Totaal ƒ 53087.20^5.

De uitgaven: gewoon ƒ41871.10, buitengewoon ƒ3000.—. Totaal ƒ 44871.10; het heeft dus opgeleverd een batig slot van ƒ 8216.10^5.

Uit den stand der begrooting kan men de overtuiging aannemen, dat de geldmiddelen van het gewest Utrecht in eenen gunstigen toestand verkeeren.

HOOFDSTUK III.

Huishouding der Gemeenten.

Overeenkomstig de bepalingen der gemeente-wet, zijn in 64 gemeenten dezer provincie de gemeenteraden zamengesteld als volgt:

Te Utrecht uit 29, te Amersfoort uit 15, te Rhenen, Ysselstein en Zeist uit 11, in 59 gemeenten uit 7 raadsleden.

In de overige 27 gemeenten, *als geen 25 kiezers tellende*, hebben weder geene verkiezingen plaats gehad.

Het getal kiezers, voor de benoeming van leden van den gemeente-raad, bedraagt in de prov. Utrecht 6237.

De verkiezingen voor raadsleden hebben in 19 gemeenten plaats gehad. In het algemeen kan men aannemen, dat aan de stemmingen $^2/_3$ van de kiesgeregtigden hebben deelgenomen. Twee gevallen doen zich slechts voor, waar dit getal beneden de helft is verbleven, beiden te Amersfoort. Bij twee andere stemmingen in dezelfde gemeente kwamen echter, van de 571 kiezers, 368 en 457 kiezers op.

Bij voortduring hebben wij het oog op de noodige regeling der gemeente-archieven gehouden. Voor het archief der stad Utrecht wordt, zoo als bekend is, door het stedelijk bestuur de vereischte zorg gedragen. Het bestuur der stad Amersfoort heeft een geschikt lokaal op eene zeer doelmatige wijze tot berging van het niet onaanzienlijk archief dier gemeente doen inrigten, en daar de inventarisatie der daartoe behoorende diplomata reeds vrij verre gevorderd is, verwachten wij, dat de definitieve regeling in den loop van dit jaar voltooid zal wezen.

De begrootingen van al de gemeenten voor 1852 wijzen gezamenlijk aan: in gewone ontvangsten ƒ 610318.33^5, in buitengew. ontv. ƒ 118790.08. Totaal ƒ 729108.41^5.

De gezamenlijke uitgaven zijn uitgetrokken: gewoon ƒ558867.49, buitengewoon ƒ165004.42. Totaal ƒ723871.91.

Tot het bestrijden der behoeften worden nagenoeg in al de gemeenten hoofdelijke omslagen gevorderd. Amerongen, Breukelen Nijenrodes, Eemnes, Leersum, Rhenen, Vreeswijk en Zeist, welke door den gunstigen staat hunner geldmiddelen van die omslagen in 1851 en vroeger bevrijd zijn gebleven, hebben die ook voor 1852 niet noodig gehad. Over het laatstvermelde jaar zijn Driebergen en Hoogland mede buiten die heffing verbleven. In al de overige gemeenten, de stad Utrecht uitgezonderd, zijn in 1852 hoofdelijke omslagen geheven tot een gezamenlijk bedrag van ƒ 68681.48. Over 1851 bedroegen die ƒ 71444.75.

HOOFDSTUK IV.

Medische Policie.

De gezondheidstoestand der ingezetenen dezer provincie is in 1852 zeer gunstig geweest. Het aanzienlijk cijfer, waarmede de geborenen de overledenen hebben overtroffen, getuigt dit als van zelve. In de eerste en laatste maanden des jaars kwamen er wel eenige meerdere zieken voor, maar dit was minder het gevolg van algemeen heerschende ziekten, dan van de afwisselende weêrsgesteldheid, zoo als in ons vaderland altijd wordt waargenomen.

Algemeen heerschende ziekten hebben zich niet vertoond, behalve de kinderpokziekte en de mazelen, die echter op de sterfte geen belangrijken invloed uitoefenden.

In het najaar en in den voorwinter werden de tusschenpoozende koortsen menigvuldiger, dan sedert 1849 het geval was, opgemerkt, terwijl zij tevens zeer hardnekkig waren en dikwijls niet gemakkelijk konden worden onderdrukt.

Alles is in het gast- of ziekenhuis te Utrecht op denzelfden voet gebleven als voorheen. De hoop op verbeteringen, welke wenschelijk waren, is tot hiertoe niet verwezenlijkt.

In genoemd gesticht waren op den 1 Jan. 1852 56 lijders; gedurende het jaar werden er opgenomen 381, waarvan er 262 herstelden, 68 overleden en 51 lijders onder behandeling bleven. Door het Academisch Nosocomium werden overgenomen 69 lijders, waarvan 8 overleden. Buitendien werden aldaar opgenomen 140 lijders, waarvan 1 bezweek. Kraamvrouwen werden er ten getale van 84 in het kraambed bijgestaan en verzorgd.

Te Amersfoort blijft men altijd een wel ingerigt ziekenhuis verlangen, hetgeen veel ellende lenigen zou; — een te ver gedreven geest van bezuiniging staat de pogingen in den weg, die hiertoe worden aangewend. De kleine inrigting voor arme zieken, het St. Elisabeth-gasthuis genaamd, voor de behoeften der stad geheel onvoldoende, heeft echter eenige ongelukkigen opgenomen en met hare geringe middelen nut gesticht.

Het krankzinnigengesticht te Utrecht handhaaft zijnen te regt verkregen en welverdienden roem. Eene uitstekende verbetering is te weeg gebragt, doordien de geneesheer, daaraan sedert eenige jaren werkzaam, nu zich geheel aan de behandeling der ongelukkige krankzinnigen kan toewijden.

In het gesticht waren op ult. Dec. 1851 126 lijders en lijderessen. In 1852 opgenomen 42 personen, te zamen 168. Van deze zijn hersteld 19, verbeterd 9, overleden 11.

HOOFDSTUK V.

Nationale Militie en Schutterijen.

Het getal der tot de loting voor de nationale militie ingeschrevenen voor 1852 bedraagt 1536 man.

Het door de provincie te leveren contingent beloopt 403 man; er zijn ingelijfd 402 man.

De toestand der schutterijen in dit gewest is zeer voldoende.

De sterkte der schutterijen in de provincie is:

Dienstdoende schutterijen. actief 1030; reserve 579, te zamen 1609, rustende: actief 1520; reserve 1188, te zamen 2708, totaal 4317.

HOOFDSTUK VI.

Kerkelijke Zaken.

Even als in vorige jaren bedraagt het getal Ned. Herv. gemeenten in dit gewest 66, die bediend worden door 81 leeraren en 1 vasten hulpprediker te Amersfoort De bezoldiging van dezen laatsten wordt slechts gedeeltelijk uit 's Rijks kas gedragen, terwijl geen lands-bezoldiging aan den tweeden predikant te Zeist wordt toegekend.

Wederom kunnen de in dit hoofdstuk behoorende bijzonderheden ten opzigte van de R. K. gemeenten niet worden opgenomen, vermits de gevorderde inlichtingen door den aartspriester niet kunnen worden verstrekt.

In deze provincie bestaan vier gemeenten van de R. K. der Oude Klerezij, waarvan drie te Utrecht en één te Amersfoort, die door 4 pastoors worden bediend, waarvan twee uit 's Rijks kas worden bezoldigd, als één te Utrecht met ƒ 200. — en één te Amersfoort met ƒ 300. —

De Evangelisch-Luthersche gemeenten te Utrecht en te Amersfoort zijn de eenige van dit kerkgenootschap in deze provincie. Onder eerstgenoemde ressorteert eene zoogenaamde filiaal-gemeente te Loenen. De gemeente Utrecht heeft twee leeraren, wier bezoldiging voor $^2/_3$ uit de gemeente kas en voor $^1/_3$ door het Rijk wordt voldaan. Evenzeer wordt door het Rijk in de bezoldiging van den eenigen predikant te Amersfoort voor de som van ƒ 475. — bijgedragen

De Waalsche gemeente te Utrecht wordt door een predikant bediend, die eene jaarwedde van ƒ 1800.— geniet; meerdere Waalsche gemeenten bestaan in dit gewest niet

[illegible] gegeven, de aandacht der gemeente-besturen be-

Even als vroeger wordt de Remonstrantsche gemeente te Utrecht bediend door een predikant, die, behalve de toelage uit de gemeente-kas, een Rijks-tractement van ƒ 1000.— geniet, doch die tevens om de 14 dagen het dienstwerk bij de Remonstrantsche gemeente te Amersfoort waarneemt, waarvoor hem eene Rijks-toelage van ƒ 150.— wordt verstrekt.

Te Utrecht bestaat eene Doopsgezinde gemeente, wier leeraar uit de fondsen der gemeente zelve wordt gesalariëerd.

De Nederlandsche-Israëlitische hoofd synagoge te Amersfoort, alwaar eene opperrabijn resideert, bestaat uit eene gemeente van Israëliten van den Hoogduitschen ritus.

Uit 's Rijks kas wordt aan het synagogaal ressort voor honorarium aan den opperrabijn toegelegd eene som van ƒ 800.—, terwijl het rabbinaal quotum van het ressort bedragt eene som van ƒ 200.—, waarin door de gemeenten Utrecht, Veenendaal, Maarssen, Ysselstein, Wijk bij Duurstede en Rhenen wordt bijgedragen.

Bij de Utrechtsche gemeente wordt de dienst waargenomen door een leeraar, een voorzanger en een adsistent-voorzanger. De overige genoemde gemeenten bezitten geen leeraar, doch de geestelijke functiën worden aldaar door de leden vrijwillig waargenomen.

Uit de provinciale fondsen zijn subsidiën verleend:

Aan de Herv. gem. van Waverveen, ƒ 50.—, aan die van Werkhoven, ƒ 50.—, aan de R. K. gem. van Kockengen, ƒ 1000.—, aan de Ev. Luthersche gem. te Utrecht van Rijkswege ƒ 100.—, aan de Nederl.-Israël. gem. te Utrecht van Rijkswege ƒ 400.—

HOOFDSTUK VII.

Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen.

In de prov. Utrecht waren aanwezig:

Openbare scholen	81
Bijzondere der 1e klasse, ...	23
Bijzondere der 2e klasse	54
te zamen	158

Op 15 Januarij 1852 waren

	Jongens.	Meisjes.	
Op de openbare scholen:	5772	4095	9867
„ „ bijzondere, 1e kl.	2691	2139	4830
„ „ „ 2e „	1581	1150	2731
Te zamen	10044	7384	17428

Op 15 Julij 1852 waren

	Jongens.	Meisjes.	
Op de openbare scholen:	4875	3917	8792
„ „ bijzondere, 1e kl.	2648	2189	4837
„ „ „ 2e „	1509	1104	2613
Te zamen	9032	7210	16242

Op de openbare scholen zijn 1 onderwijzers 1e, 56 2e, 17 3e, 3 4e, en 1 van geen rang, 3 onderwijzeressen, te zaam 81.

Op de bijzondere scholen der 1e kl. zijn 1 onderwijzers 1e, en 22 van den 2en rang.

Op de bijzondere der 2e kl. zijn 4 onderw. 1e, 32 2e, 1 3e en 2 van geen rang, 15 onderwijzeressen, te zaam 54.

Bewaarscholen zijn er in 't 1e district 9 met 467 jongens 430 meisjes, totaal 897, in 't 2e district 2 met 39 j. 35 m., totaal 74, in 't 3e district 6 met 365 j. 504 m., totaal 869, in 't 4e district 2 met 86 j. 83 m., totaal 169, in 't 5e district 4 met 105 j. 102 m., totaal 207, geheel totaal 2216.

Herhalingscholen zijn er drie met 64 jongens 29 meisjes, totaal 93, Zondagscholen zijn er zes met 271 j. 175 m., totaal 446, Werkscholen zijn er drie met 168 m., totaal 168, Zangscholen zijn er drie met 86 j. 22 m., totaal 108.

De kweekschool voor aankomende onderwijzers, te Utrecht gevestigd, heeft een dankbaar gebruik gemaakt van het subsidie van ƒ 400.—, door de provinciale Staten verstrekt. Het getal kweekelingen blijft nagenoeg op dezelfde hoogte.

Omtrent de Techniesche school, de Zwemschool, het Gymnasium en de Hoogeschool is in het gemeente-verslag voldoende gesproken.

Toch dient nog vermeld, dat de staat van de Latijnsche school te Amersfoort over het algemeen goed, in sommige opzigten zelfs uitstekend is. — Op den 15 Jan. ll. waren 28 leerlingen aanwezig.

Op den 31 Dec. ll. waren er alhier studerende: 483, elders doch hier ingeschreven 91, totaal 574.

De hulpmiddelen voor het onderwijs aan de Hoogeschool zijn, behalve de behoefte aan ruimer klinisch-medisch onderrigt en van het sterrekundig onderwijs, allezins voldoende.

Voor het laatstgemelde onderwijs hoopt men echter spoedig de noodige hulpmiddelen te kunnen daarstellen, daar het bestuur van Utrecht onlangs, ten blijke van hare belangstelling in al wat den bloei der hoogeschool kan vermeerderen, aan die school in voortdurend gebruik het bolwerk Zonnenburg heeft afgestaan, alwaar eene nieuwe sterrewacht zoude kunnen worden gebouwd, tot welker daarstelling men zich met het opmaken der bestekken onledig houdt.

Betreffende de maatschappijen, genootschappen en vereenigingen ter bevordering van kunsten en wetenschappen wordt het meldingwaardige uit de gemeente-verslagen van Utrecht en Amersfoort ontleend. We behoeven dus slechts

dat wat Amersfoort aangaat, [illegible] stijgt steeds in prijs, zoo voor rijs-, als hoephout en teenen.

Het aldaar bestaande depart. der maatschappij tot bevordering van nijverheid is verminderd; er blijven echter genoeg leden aanwezig om den werkkring van het depart. voort te zetten en uit te breiden.

Het departement der maatschappij tot nut van 't algemeen houdt in den winter geregeld vergaderingen, waarin leesbeurten over verschillende onderwerpen behandeld en voorgedragen worden. Ook wordt daarbij onderwijs in de physica gegeven, bij hetwelk jongelieden, tegen betaling eener geringe contributie, worden toegelaten.

De teekenschool te Amersfoort werd bezocht door 12 leerlingen.

HOOFDSTUK VIII.

Armwezen.

De toestand van het armwezen was niet ongunstig, waartoe de bij uitstek zachte winter veel heeft bijgedragen. In dat opzigt is die toestand gelijk gebleven aan dien van 1851, welk jaar zich mede door een zachten winter kenmerkte. Onder de aangewende middelen, tot vermindering der armoede door werkverschaffing, moeten wij met lof gewagen van de spinnerij, door de Hervormde diakonie te Utrecht opgerigt, welke gedurende den afgeloopen winter aan 108 personen werk verschafte. Ook de hulpbank, mede te Utrecht opgerigt, met het doel om minvermogende en nijverige lieden door geldelijke voorschotten in staat te stellen hun brood te verdienen of hunne verdiensten uit te breiden, heeft bereids als zoodanig met vrucht gewerkt.

Onder de middelen, welke tot leniging der armoede hebben verstrekt, kunnen wij weder vermelden de navolgende legaten:

Een van *f* 10000.— aan de armen en een van *f* 2000.— aan de diakonie scholen der Nederd. Herv. gem. Een van *f* 1000.— aan de armen der Ev. Luth gem. Een van *f* 500.— aan de R. K. armenkamer. Een van *f* 500.— aan de Israël. armen, allen te Utrecht vermaakt door mevr. *Visser*, geb. *Maclean*, te Utrecht

Een van *f* 15000.—, vermaakt door wijlen baron *C. L. van Wijkerslooth van Schalkwijk*, in leven bisschop van Curium, aan het R. K. armbestuur van Schalkwijk, onder den last nogtans eener jaarlijksche uitkeering van *f* 120.— aan en ten behoeve van de armen te Schalkwijk van alle gezindten zonder onderscheid, die niet tot de R. K. godsdienst behooren.

Een van *f* 600.— aan de Hervormde diakonie van Kockengen, besproken door wijlen den heer *H. van Schaardenburg*.

Een legaat van *f* 500.— aan de armen te Utrecht, besproken door wijlen jonkvr. *A. U. E. van Lijnden*.

Een bestaande in 4 certificaten, ieder groot *f* 1000.— kapitaal 2½ pCt. nationale schuld, besproken door wijlen *A. W. Stil*, wed. *D. J. Onink*, aan de Herv. diakonie te Soest.

Een bestaande in 2 certificaten, ieder groot *f* 1000.— 4 pCt. nationale schuld, besproken door wijlen *C. E. Muysken*, in leven echtgenoote van den heer *J. N. Hilkes*, aan de Herv. diakonie van Soest.

De ontvangsten voor alle instellingen van weldadigheid hebben in 1852 bedragen . . . . . . *f* 1,228,966,52

De uitgaven . . . . „ 1,147,479,31

Batig slot . . . *f* 81487,31

Voor de huiszittende armen beliepen de ontvangsten *f* 296567,62^5, en de uitgaven *f* 283141,57^5.

Bij de commissiën en vereenigingen, welke gedurende den winter uitdeelingen doen van levensmiddelen, brandstoffen en kleedingstukken, bedroegen de ontvangsten *f* 10658,35^5, en de uitgaven *f* 10159,73.

De genootschappen tot ondersteuning van behoeftige kraamvrouwen hadden aan ontvangsten *f* 2763.87^5, aan uitgaven *f* 2520.20.

De godshuizen, met uitzondering der gast- en ziekenhuizen, hadden aan ontvangsten *f* 145968.09, aan uitgaven *f* 137026.40.

De gast- en ziekenhuizen aan ontvangsten *f* 105756.54^5, aan uitgaven *f* 92782.87^5.

De armenscholen hadden aan ontvangsten *f* 14395.85^5, aan uitgaven *f* 14553.84.

De werkscholen hadden aan ontvangsten *f* 2780.—, aan uitgaven *f* 3251.65.

De banken van leening, door administratiën van weldadigheid gehouden, hadden aan ontvangsten *f* 505577.14^5, aan uitgaven *f* 482872,22.

De banken van leening, die zijn verpacht of met vergunning door particulieren worden gehouden, hadden aan ontvangsten *f* 8668.22, aan uitgaven *f* 11867.30.

De zieken- en begrafenisbussen hadden aan ontvangsten *f* 45214.34, aan uitgaven *f* 33945.79^5.

De spaarbanken hadden aan ontvangsten *f* 88701.65^5, aan uitgaven *f* 74221.88.

De spaarkassen hadden aan ontvangsten *f* 1914.80^5, aan uitgaven *f* 1636.24^5.

Het getal personen in deze provincie, die gedurende het geheele jaar, en het getal dergenen, die in den loop des jaars slechts tijdelijk door elke soort van instellingen zijn bedeeld, verpleegd, of die op eenige andere wijze tot die instelling hunne toevlugt hebben genomen, beliep op 31 Dec. 1852 bij de huiszittende armen het geheele jaar in de steden 9616, ten platten lande 3003; tijdelijk in de steden 5650, ten pl. lande 2849; in de godshuizen, met uitzondering der gast of ziekenhuizen, in de steden 1154, ten platten lande 28; in de gast- en ziekenhuizen in de steden 1016; in de zieken- en begrafenisbussen in de steden 750, ten platten lande 138.

HOOFDSTUK IX.

Openbare Veiligheid en Gevangeniswezen.

In het belang der openbare veiligheid zijn de gemeenten ten platten lande dezer provincie, gedurende den afgeloopen winter, wederom door patrouilles hulpmaréchaussee bezocht, waarvon detachementen waren gevestigd te Baarn, Breukelen, Leersum en Ysselstein. Even als in het vorige jaar heeft deze maatregel gunstig gewerkt tot wering van bedelarij en landlooperij, diefstallen en strooperijen van allerlei aard.

Te Amerongen en aan de Bilt is eene nieuwe brandspuit aangeschaft. Herstellingen of aanschaffing van brand-

de Blauwe Capel.

pik, Oudenrijn, Rhenen en Rijzenburg plaats gehad. Daar de gemeente-kas dit alsnog niet gedoogt, hebben de brandbluschmiddelen van Bunschoten en Driebergen hunne gewenschte verbetering nog niet verkregen.

De stad Utrecht is de eenige gemeente in dit gewest, welke door gas wordt verlicht. De verlichting harer buitenwijken geschiedt nog door middel van olie-lantaarns. Van eene verlenging der pijpen naar de station van den Rhijnspoorweg heeft men echter gebruik gemaakt om in dat gedeelte der buitenwijken gas-lantaarns te plaatsen.

De verlichting der stad Amersfoort vordert verbetering, waarmede het gemeente-bestuur zich voortdurend onledig houdt. Te Amerongen is de verlichting gedurende de wintermaanden wederom ingevoerd en zelfs uitgebreid. De verlichting te Mijdrecht is door het aanbrengen van reverbères verbeterd. — Te Ysselstein heeft zij op eenige punten uitbreiding ondergaan.

Te Jutphaas echter is de verlichting in de kom der gemeente, langs den Rijnkant, door den raad afgeschaft. Ook te Houten is de verlichting verminderd.

In deze provincie worden aangetroffen 9 huizen van bewaring, 1 huis van arrest en 1 huis van burg. en mil. verzekering te Utrecht.

Het laatste verkeert in een hoogst bouwvalligen toestand, waarom het aangenaam is te kunnen vermelden, dat in het afgeloopen jaar met den bouw eener cellulaire gevangenis te Utrecht een aanvang is gemaakt, welke met den meesten ijver wordt voortgezet. In Mei 1852 is tot dat einde door het Rijk het bolwerk Wolvenburg van de gemeente Utrecht voor *f* 14000.— aangekocht, waarna in Junij de uitvoering van voorbereidende werken bij en op gemeld bolwerk voor een bedrag van *f* 5925.— is aanbesteed, terwijl in Dec. ll. de aanbesteding voor de som van *f* 55900.— plaats had, tot daarstelling der funderingswerken en het optrekken van een ingangsgebouw, bewaarders-woningen, enz.

Het getal verpleegdagen in het huis van verzekering te Utrecht, in 1852, is geweest 23306, welke eene uitgave ten laste van het Rijk hebben veroorzaakt van *f* 3520.87, en aan onderscheiden onkosten van *f* 1608.42^5, te zamen *f* 5129.29, zoodat de verpleegden, met den aankleven van dien, per man en per dag zijn komen te staan op ruim 22 cent.

De verpleegdagen in het arresthuis te Amersfoort waren 4424½, waarvoor is uitbetaald *f* 1283.10^5, tegen 29 cts. per man daags.

HOOFDSTUK X.

Rijksmiddelen.

De kohieren der directe belastingen bedragen als volgt:

De Grondbelasting beliep in 1852 aan gebouwde eigendommen in hoofdsom 190105.20 met de opcenten 258721.53, aan ongebouwde eigendommen in hoofdsom 306593,81 met de opcenten 402302.42, te zamen *f* 661,023.95.

In 1851 was de opbrengst geweest van de gebouwde eigendommen 247189.07 van de ongebouwde eigendommen 401375.81, te zaâm *f* 648564.88.

In 1852 meer *f* 12459.07.

Het groote verschil, in opbrengst in vergelijking met het vorige jaar, spruit hoofdzakelijk voort uit de verhoogde plaatselijke opcenten op de grondbelasting binnen de gemeente Utrecht.

Het personeel beliep in $18^{52}/_{53}$ aan hoofdsom *f* 366223.81^5 met de opcenten *f* 492181.34.

$18^{51}/_{52}$ aan hoofdsom *f* 358917.44^5 met de opcenten 477360.21^5.

In $18^{52}/_{53}$ meer *f* 14841.12^5.

Het merkbaar meerder bedrag der *plaatselijke* opcenten vloeit hoofdzakelijk voort door toepassing van de tabel, bedoeld bij art. 242 der gemeente-wet, waardoor de gemeente opcenten zijn geheven tot een bedrag van 2 tot 10.

De patenten beliepen in $18^{52}/_{53}$ aan hoofdsom *f* 79326.55^5 met de opcenten *f* 101538.58.

In $18^{51}/_{52}$ aan hoofdsom *f* 83422.72 met de opcenten *f* 106781.08^5.

Minder in $18^{52}/_{53}$ *f* 5242.50^5.

De mindere opbrengst is toe te schrijven aan mindere openbare vermakelijkheden en aan het minder getal van kramers, die de jaarmarkt te Utrecht hebben bezocht.

De opbrengst der in- en uitgaande regten was in 1851 *f* 12016.64^5, in 1852 *f* 11644.36^5, dus minder *f* 528.46.

De opbrengst der accijnsen was:

	1851.	1852.	Meer.	Minder.
Zout . .	*f* 58800.42	*f* 61131.90	*f* 2331.48	
Geslagt .	- 110175.81^5	- 84842.94		- 25332.87^5
Gemaal .	- 221705.79	- 223939.80	- 2234.01	
Wijn .	- 47177.92^5	- 38936.86		- 8241.06^5
Binl. ged.	- 139056.32	- 135365.25^5		- 3691.06^5
Buitenl.	- 4289.55^5	- 3740.61		- 548.94^5
Bieren en azijnen .	- 16500.71^5	- 15644.52		- 856.19^5
Zeep .	- 144215.02	- 160852.80^5	- 16637.78^5	
Turf .	- 231248.73	- 204323.95^5		- 26924.80^5
Steenk.	- 32565.66^5	- 33849.04	- 1283.37^5	
Collect. zegel .	- 100572.19	- 96260.93		- 4311.26
Consent-zegel van vervoer- en geleibilletten	- 1169.24^5	- 1248.46^5	- 78.52	
	f 1107478.09	*f* 1060137.05	*f* 22565.17	*f* 69906.21

Minder in 1852 *f* 47341.04.

De opbrengst dezer verschillende middelen over 1851—1852, was:

Zegel .	*f* 50924.96	*f* 49180.24^5		*f* 1744.71^5
Registr.	- 164502.21^5	- 156262.31^5		- 8239.98
Griffie .	- 1202.02^5	- 1143.92		- 58.10^5
Hypoth.	- 15311.34	- 15523.39	*f* 212.05	
Successie	- 81575.13^5	- 177306.41^5	- 95731.28	
	f 313515.75^5	*f* 399416.21^5	*f* 95943.33	*f* 10042.80
Opcenten	- 119084.17^5	- 151523.83	- 32439.65^5	
	f 432599.93	*f* 550940.11^5	*f* 128382.98^5	*f* 10042.80

Bij vergelijking met het vorige jaar, doet zich alleen een merkbaar verschil voor ten aanzien der successie-regten.

Deze regten hebben in 1852 *meerder* opgebragt dan in 1851, de aanzienlijke som van *f* 95731.28.

In 1852 heeft het middel van waarborg op de gouden en zilveren werken opgebragt *f* 6589.39.

De opbrengst der domeinen, wegens vaarten en veeren, gedurende het jaar 1852, bedraagt *f* 61503.84^5.

Het massaal bedrag van de verkoopprijzen van domeinen, over 1852, is geweest *f* 203000.—

De postkantoren in deze provincie zijn dezelfde.

HOOFDSTUK XI.

Waterstaat.

De rivier de Nederrijn en Lek heeft, wat de bevaarbaarheid betreft, eenige verbeteringen ondergaan,

De kribwerken, boven Schoonhoven, bij den zoogenaamden Bokzak, zoo wel op Zuid-Hollandsch als op Utrechtsch grondgebied, hebben het vaarwater veel verbeterd, zoo door het verdiepen van hetzelve als door het wegnemen van een voor de scheepvaart zeer moeijelijk te volgen bogt.

De uitruiming van een daar ter plaatse reeds sedert ruim 20 jaren liggend en door de verdieping bloot gekomen wrak is in de maand October geschied. De kosten daarvan hebben bedragen *f* 490.—

Gedurende 1852 zijn over de Lek (bepaaldelijk door de schipbrug te Vreeswijk) gepasseerd 6211 schepen.

Het onderhoud der krib-, pak- en bleeswerken is in goeden staat en aanbesteed, tot 31 Dec. 1855, voor *f* 1750.— 's jaars.

De waterkeeringen zijn over het algemeen goed onderhouden. De zachte winter, zonder hooge waterstanden, heeft daartoe veel bijgebragt.

De stad Utrecht heeft een gedeelte glooijing achter den westelijken vleugelmuur van de groote sluis te Vreeswijk met tafelbazaltsteen bekleed en daardoor die glooijing verbeterd.

Wenschelijk ware het, dat tot het in orde brengen van de geheele kade om het dorp Vreeswijk, tot volle dijkshoogte en genoegzame zwaarte, de handen in een werden geslagen.

Het onderhoud van de met toebehooren, is, op den 26 Jan. 1852, tot 1 Jan. 1855 voor *f* 21350.— aangenomen.

Bij dat onderhoud was gevoegd het bouwen van den oostelijken kaaimuur, zullende het onderhoud voor de laatste jaren telkens met *f* 2475.— betaald worden.

De groote sluis te Vreeswijk is voor 5 achtereenvolgende jaren, tot 1 Jan. 1857, op de vroeger gebruikelijke wijze in onderhoud aanbesteed, en wel voor 14½ pCt. rabat op het vastgestelde tarief.

Door de stad Utrecht zijn belangrijke vernieuwingen en herstellingen uitgevoerd. De paal- en gordingwerken zijn allen hersteld of vernieuwd. De metselwerken en vooral de trappen langs den schutkolk zijn aanmerkelijk verbeterd.

Gedurende het jaar 1852 zijn door de sluis geschut de navolgende schepen, als: naar binnen 4356 en naar buiten 4785. Daaronder waren 299 ijzeren schepen.

Het driejarig onderhoud van de schipbrug te Vreeswijk is op den 29. Maart 1852, van 1 Mei 1852 tot 31 Dec. 1855, aanbesteed voor eene som van *f* 3575.— per jaar.

Gedurende het jaar 1852 is een geheel nieuw brugschip gebouwd met ijzeren gegoten krommers, welke aanvankelijk zeer goed bevallen.

Gedurende het jaar 1852 zijn 7730 vierwielige en 5480 tweewielige rijtuigen en 3222 losse paarden of koeijen de brug gepasseerd.

De schipbrug is, met de twee daarbij behoorende veerhuizen, op den 1. Mei 1849, voor 3, 6 of 9 jaren, voor *f* 8600.— 's jaars verpacht.

Wegens de bediening van deze brug zijn met den pachter moeijelijkheden gerezen, die nog niet zijn geregeld.

Het Rijksveer te Kuilenburg is verpacht voor zes jaren, ingegaan den 1. Nov. 1852, voor de som van *f* 1205.—, zijnde *f* 205.— per jaar minder dan vroeger.

Het leggen van vier perpendiculaire kribben, ter verbetering van het riviervak bij den Bokzak, is voor *f* 13000.— aangenomen en op den bepaalden tijd behoorlijk opgeleverd.

De oevers boven Wijk bij Duurstede en aan de horden boven Jaarsveld verkeeren in eenen sterk afnemenden staat. Ingevolge aanschrijving van den Minister van binnenlandsche zaken, is door de hoofdingenieurs van Gelderland en Utrecht een plan ingediend tot rectificatie van eerstgemeld riviervak. Door het maken van eene afsnijding op Utrechtsch territoir, nabij de duinen, — op Geldersch grondgebied, over Spaarhoven, en op Utrechtsch territoir door den zoogenaamden Roodvoet, zouden de bogten weggenomen, en de stad Wijk bij Duurstede behoed worden voor het gevaar van door het verleggen van de rivier in eene landstad te veranderen.

Door smalle ingravingen geleid, zoude de rivier zelve grootendeels het nieuwe bed moeten doorscheuren, hetgeen slechts langzaam zal geschieden, en waartoe evenwel eene som van *f* 348,486.— zal benoodigd zijn.

Het riviervak boven Jaarsveld vereischt dringend verbetering. Uit eene hermeting van eene in 1839 gemaakte kaart blijkt, dat de regter-oever over eene groote lengte schrikbarend afneemt niet alleen, doch dat de zich in de rivier gevormde zandplaat steeds hooger en uitgebreider wordt, en daardoor meer en meer aanleiding geeft tot het vormen van ijsstoppingen.

De commissie, belast met het ontwerpen van een plan tot verbetering van de rivier den Yssel, heeft hare werkzaamheden voortgezet met dat gunstig gevolg, dat er hoop bestaat om de gemelde rivier bij Haasdrecht af te sluiten en voor de groote scheepvaart bevaarbaar te maken, waartoe de belanghebbenden door Rijks- en provinciale subsidiën zullen worden ondersteund.

Het onderhoud van Kromme Rijn, Minstroom en Cothergrift is voor eene som van *f* 1243,80.— per jaar aanbesteed.

Bij kon. besl. van 16 Nov. 1852, is, na het eervol ontslaan der vorige commissie, eene nieuwe benoemd, onder voorzitterschap van den heer commissaris des Konings in deze provincie, tot onderzoek der verbetering van de afwatering der Geldersche vallei. — De werkzaamheden dier commissie zijn aangevangen, en worden, zoo veel deze ingewikkelde zaak zulks veroorlooft, met kracht voortgezet.

De verveeningen zijn, ten gevolge van het nieuwe reglement, met meer regelmatigheid dan vroeger geschied.

De Mijdrechtsche droogmakerij is, op den 13. April tot 22 Sept. 1852, publiek verpacht voor de som van ƒ 7345.— en door het ministerie van finantiën op den 6. Sept. 1852 geveild en aan éénen kooper voor de som van ƒ 203000.— toegewezen.

Over het algemeen verkeeren de polders in eenen goeden staat, wat de waterkeering betreft.

De voor een gedeelte dezer provincie zoo belangrijke zaak, betreffende het regelen van het Amstel-maalpeil, is nog niet ten einde gebragt.

HOOFDSTUK XII.

Wegen.

Het vijfjarig onderhoud der groote wegen van de 1e klasse, eindigende met 31 Maart 1855, werd op den 22. April 1850 aangenomen voor ƒ 36586.— per jaar.

De gezamentlijke lengte der groote wegen in deze provincie is 148713 ellen. De provinciale wegen worden allen in voldoenden staat onderhouden. — De weg van Doorn naar Leusden wordt door begrinding verbeterd; het verleggen van de baan, met daarstelling van Tolhuis is uitbesteed voor ƒ 16.900.— De weg naar Nederlangbroek zal door 't bestuur van Wijk worden verbeterd.— Aan den heer mr. *H. A. Laan* is vergunning verleend tot het aanleggen van een weg tusschen Soest en Soesterberg. — Aan den heer Jhr. *Hooft* is concessie verleend tot het aanleggen van een weg van Leersum tot Langbroek. — Over het verbeteren van den weg tusschen Houten en Odijk en tusschen Bunschoten en Spakenburg worden correspondentiën gevoerd.

De doortrekking van den Rijn-spoorweg tusschen Utrecht en Rotterdam zal in 1853 met kracht begonnen en voortgezet worden.

Door J. van Ouwerkerk is, bij requeste, aan Zijne Excellentie den Minister van binnenlandsche zaken den 21. Oct. aangevraagd, de schroefstoombootdienst, reeds tusschen Gorinchem en Vianen toegestaan, over de Lek en door den Vaartschen Rijn met dezelfde boot tot Utrecht vice versa te mogen uitbreiden. De voorgestelde proeftogt, waarvan het *al* of *niet* vergunnen afhankelijk is, heeft ten gevolge van het saizoen nog niet kunnen plaats hebben.

HOOFDSTUK XIII.

Landbouw.

De door de provinciale Staten benoemde leden der provinciale commissie van landbouw, hunne betrekking hebbende aanvaard, is dien ten gevolge deze op nieuw opgerigte commissie als zoodanig in Maart 1852 opgetreden.

De winter van 1852 was over het algemeen zacht en vochtig. Hierop volgde eene gure en regenachtige lente. De zomer kenmerkte zich deels door eene buitengewone warmte en droogte, deels ook door veel regen en onweder; terwijl de herfst en het einde van het jaar afwisselend koud en zoel en bijzonder vochtig was.

Deze weêrsgesteldheid is over het algemeen te beschouwen als voor den landbouw ongunstig te zijn geweest en heeft op de meeste veldvruchten en andere voortbrengselen van het landbedrijf nadeelig gewerkt, gelijk verder blijken zal.

De tarwe was over het algemeen in het najaar van 1851 vrij wel te veld gebragt. Door het koude voorjaar eenigermate in den groei teruggehouden, begon zij in Junij bij eene meer gunstige weêrsgesteldheid snel door te wassen, tot dat de plotseling invallende hitte hare rijpwording al te zeer bevorderde en te weeg bragt, dat de korrel onvolledig bleef. Ofschoon de inoogsting van dit gewas overigens gelukkig geschied is, was de scheut slechts middelmatig, het graan ligt en het stroo wat fijn, terwijl de opbrengst gemiddeld niet meer dan 16 mudden van den bunder bedroeg. De gemiddelde prijs der tarwe kan op ƒ 9.— de mudde gesteld worden.

Tegen het einde van den winter stond ook de rogge welig op den akker; doch de gure winden en de late nachtvorsten beletteden de plant, om in de lente behoorlijk uit te stoelen. Het veld bleef dun bezet en de aar slecht geladen. De hitte werkte daarna hoogst nadeelig op de vruchtzetting; de rogge werd noodrijp en sloot toe; de korrel bleef fijn en de scheut gering. Door de zware regenbuijen, die in den oogst vielen, is ook de rogge op vele plaatsen niet vrij van schot gebleven. Het koorn was niet zwaar en gold gemiddeld ruim ƒ 7.— de mudde.

Even als op de winterrogge heeft ook het gure voorjaar, zoo wel als de hitte der maand Julij en de vele regens in den nazomer, een nadeeligen invloed op die rogge gehad, welke in de lente was uitgezaaid.

De bouw, zoo van de winter- als van de zomergarst, mag in het algemeen als meer voldoende dan die der voorgaande gewassen beschouwd worden. De opbrengst, ofschoon op sommige akkers tot 35 mudden van de bunder bedragende, moet gemiddeld op 23 mudden gerekend worden. De gemiddelde prijs der garst was ƒ 5.—.

De haver, over het algemeen bij een ongunstig weder niet wel te veld gebragt, was achterlijk in haren eersten groei en werd op sommige akkers in lage polders ook nog door insecten benadeeld. Het stroo was kort, de korrel fijn en niet zwaar, en de opbrengst over het geheel middelmatig; hoewel zij hier en daar soms tot 36 mudden van de bunder bedroeg, moet zij toch gemiddeld op 19 mudden gesteld worden. De prijs van de haver was gemiddeld ƒ 3.50 het mud.

De boekweit, omstreeks het midden der meimaand in een vochtigen en kouden grond uitgezaaid, werd door ongunstig weder in hare opkomst en verderen groei, vooral op hooge gronden, terug gehouden en begon eerst op het laatst der maand Junij eenigzins door te wassen. Gedurende de hitte en droogte in Julij had de boekweit moeite om zich des nachts door den dauw in zoo ver te herstellen, dat zij den volgenden morgen niet verwelkt op den akker stond. De invallende regen deed wel het gewas zich eenigzins herstellen, doch de weêrsgesteldheid werkte daarop weder nadeelig op den bloei en de zaadzetting der plant. De korrel bleef ligt en de inzameling der boekweit was over het geheel, vooral op de kleigronden, middelmatig, daar zij gemiddeld op niet meer dan 12 mudden per bunder wordt berekend.

De erwten, meer dan andere veldvruchten tegen voorjaarskoude bestand, beloofden in den beginne een voordeeligen oogst. De uitkomst heeft echter aan de goede verwachting niet beantwoord, daar de hitte van Julij ook voor dit gewas, vooral op de kleigronden, nadeelig is geweest. De gemiddelde opbrengst der groene erwten bedroeg ongeveer 12 à 13 mudden, en die der graauwe erwten 11 à 12 mudden per bunder. De gemiddelde prijs der groene erwten is ruim ƒ 9.— en die der graauwe ruim ƒ 11.— de mudde geweest.

Het gewas der paarden- en duivenboonen kan slechts als middelmatig worden beschouwd. De paardenboonen hebben gemiddeld 12 à 13 mudden en de duivenboonen 11 à 12 mudden van de bunder opgebragt. De prijs der paarden- en duivenboonen wordt op 6 à 7 gulden geschat; die der witte boonen bedroeg van ƒ 10.— tot ƒ 13.—

De wikken en linzen hadden over het geheel een vrij goed aanzien en waren in sommige streken zelfs uitmuntend van gewas.

De aardappelen, welke men thans, tot vermijding der bekende ziekte, gewoon is zoo vroeg mogelijk te poten, zijn bij hunnen eersten groei ook door geen bijzonder voordeelig weder begunstigd geworden. Bij eene warmere luchtsgesteldheid zijn zij evenwel goed gewassen en gaven hoop op een goeden uitslag. Doch de bekende ziekte vertoonde zich bij vochtig en broeijend weder, vooral in de maand Augustus, op nieuw zeer sterk. De gemiddelde opbrengst moet op ruim 105 mudden van de bunder gerekend worden, terwijl de prijs hoog was en van ƒ 1.40 tot ruim ƒ 3.— het mud is gestegen.

De knollen, die in dit gewest grootendeels als tweede vrucht op roggestapels en tabaksvelden en ook wel in de boekweit gezaait worden, werden door de vochtigheid in hunne opkomst teruggehouden. De groei nam reeds vroeg in het najaar af en de opbrengst was ongelijk, het best nog op de zware gronden.

De bouw der gele wortels is op sommige kleigronden uitmuntend elder minder gelukkig geslaagd. De witte wortelen zijn vrij algemeen goed gelukt.

Vrij algemeen was het veld na den winter slechts dun met klaver bezet, daar het zaad in 1851 niet genoegzaam was opgekomen.

De schrale voorjaarswinden en de late nachtvorsten deden het gras niet bijzonder vroeg aankomen, doch later groeide het welig. De weilanden hadden echter, vooral op de hooge zandgronden, op het einde van Julij en ook nog in Augustus, wegens de voorafgaande hitte en droogte, een dor aanzien. De regens bevorderden later weder den weligen groei van het gras, doch schijnen, o. a. in de Vechtstreken, eenigzins nadeelig op de hoedanigheid daarvan gewerkt te hebben.

De hooibouw ondervond, door de afwisseling van droogte en vochtigheid, wel aanvankelijk eenige vertraging, maar werd daarna door goed weder begunstigd, De prijzen zijn hoog gestegen en bedroegen van ƒ 16.00 tot ƒ 20.00 de 1000 ned. ℔.

De uiterwaarden hebben veel hooi opgeleverd en daarvoor zijn buitengewoon hooge prijzen besteed. De opbrengst bedroeg op sommige buiten- en binnenlanden 3500 ned. ℔ de bunder; elders wordt de bunder geschat van 5000 ned. ℔ best hooi op de waarden, en 4000 ned. ℔ in de binnenvelden te hebben opgebragt. De naweide was gering. De gemiddelde prijs van het waardenhooi is op ƒ 24.00, en die van het binnenhooi op ƒ 20,00 de 1000 ned. ℔ te stellen.

Het koolzaad, voor zoo ver het gedurende den zachten winter in werking gebleven en niet reeds vroeg door de aardvloo of andere schadelijke insecten vernield was, is ook aanvankelijk door de koude lente in zijn voortgaanden groei en ontwikkeling wat achterlijk gebleven, en eerst laat in den bloei gekomen.

De planten van de hennep hadden reeds vroeg een goed aanzien gehad, en de inzameling heeft de verwachting in dit opzigt niet teleurgesteld. De bunder heeft gemiddeld 775 á 776 ned. ℔ aan bast en 18 mudden aan zaad opgeleverd. De prijs van den bast kan op ƒ 18.50 de 50 ned. ℔, en die van het zaad op ƒ 6.00 à ƒ 6.50 de mudde worden gesteld.

De tabak kwam na de uitplanting wel niet spoedig aan den groei, doch is daarna bij meerdere warmte voordeelig gewassen en over het algemeen gelukkig geslaagd.

Wegens de goede prijzen, welke voortdurend voor den tabak uit deze streken besteed worden, ziet men dit gewas meer dan vroeger telen, en is de voorraad van vorige jaren allengs opgeruimd. De gemiddelde opbrengst van den tabak heeft 1757 ned. ℔ de bunder bedragen.

Twee proeven, in het afgeloopen jaar op eene vrij ruime schaal genomen, hebben ook de geschiktheid van den grond in de gemeente de Bilt voor de tabaksteelt voldoende bewezen. De hoeveelheid van ingeoogsten tabak overtrof daar de opbrengst van oud tabaksland, en de hoedanigheid van het gewas was zeer bevredigend.

Door het niet vroeg aankomen van het gras, moesten de runderen langer dan gewoonlijk op stal worden gehouden; en, daar men op vele hoeven genoodzaakt was om spaarzaam te voederen, kwam het vee over het geheel niet bijzonder welgedaan in de weide.

De prijs van het rundvee was in de lente en den voorzomer middelmatig, doch is daarna gerezen. De vetweiderij heeft dus in het afgeloopen jaar goede rekening gegeven. Ook de aanfok van kalveren was gelukkig en voordeelig: dan, de veredeling van het rundvee laat in het algemeen veel te wenschen over, en zou gewis door een goed reglement op de stieren, vooral tegen het losloopen dezer dieren, bevorderd kunnen worden.

De toestand der gezondheid van het rundvee in deze provincie over het jaar 1852 mag over het algemeen niet gunstig genoemd worden. Groote verwoestingen zijn in het afgeloopen jaar onder het rundvee door de verderfelijke longziekte aangerigt, welke welligt nog niet zoo algemeen in verre weg het grootste gedeelte der provincie heeft geheerscht.

Volgens de mededeelingen, door de gemeente-besturen aan de commissie van landbouw gedaan, is gedurende de laatste zes maanden van het afgeloopen jaar door de longziekte aangetast geworden een getal van meer dan 867 runderen, waarvan er bij den aanvang van het nieuwe jaar reeds 538 gestorven en slechts 273 hersteld waren. Deze opgaven, hoe hoog reeds haren cijfers mogen wezen, zijn echter nog verre van naauwkeurig te zijn en eene deugdelijke statistiek daar te stellen, daar vele veehouders steeds de ziekte geheim houden. — Het zieke vee wordt meerendeels afgeslagt.

De staat van zaken heeft het gewestelijk bestuur aanleiding gegeven, de aandacht der gemeente-besturen bepaaldelijk te vestigen op art. 135 der gemeente wet, volgens welk wets-artikel het toezigt op de publieke gezondheids-dienst aan hem is opgedragen, waartoe onder anderen zonder twijfel mede behoort de pligt om toe te zien, dat geene voor de gezondheid schadelijke levensmiddelen worden verkocht.

In verband hiermede, hebben gedeputeerde Staten dan ook, onder eenige daartoe leidende beschouwingen, getracht het aangegeven kwaad zoo veel mogelijk te keeren, door de gemeente-besturen uit te noodigen op de keuring van het slagtvee en het vervoer van ongekeurd vleesch doeltreffende verordeningen vast te stellen.

Bemoedigend zijn daarentegen de gunstige uitkomsten, welke met de inenting tegen de longziekte in het laatstgemelde tijdvak bij een veertigtal veehouders ten platten lande, in deze provincie en aan 's Rijksveeartsenijschool te Utrecht, zijn verkregen. Onder een getal van 553 ingeënte runderen, welke meestendeels te voren met longziek vee in aanraking waren geweest, heeft zich de longziekte, na de inënting, slechts bij 29 dieren vertoond, waarvan er 13 zijn gestorven, terwijl niet meer dan 6 stuks van 285 runderen de pluim of een gedeelte van den staart, als gevolg dier inënting, hebben verloren.

De zuivelbereiding ging niet voorspoedig, zoo lang het gras in geene groote hoeveelheid voorhanden was. In de maand Augustus werd er veel boter verkregen, ofschoon de opbrengst daarvan in sommige gedeelten der provincie ⅛, en soms 30 pCt. minder dan gewoonlijk heeft bedragen. Ook de deugd der boter liet soms wel iets te wenschen over, hetgeen aan eene minder voedende kracht van het gras wordt toegeschreven. De niet aanzienlijke hoeveelheid der gemaakte boter en haar aftrek naar buiten veroorzaakten, dat zij zeer geldig was. De gemiddelde prijs der grasboter was 80 cents, en die der weiboter 60 cents het ned. pond.

Dezelfde oorzaken, welke op de hoeveelheid en hoedanigheid der boter werkten, hebben ook haren invloed gehad op het aantal en de deugd der kazen; ja zelfs, de hitte van Julij en welligt ook hier en daar de ongezondheid van het rundvee schijnen nog nadeeliger voor de kaas dan voor de boter geweest te zijn; opmerkelijk is althans het vele kwaad, dat zich op sommige plaatsen in de kazen heeft vertoond, waarvan eenige neergeslagen, andere door rotachtige steden beschadigd waren. De prijs der zoetemelkskaas is van ƒ 13.— tot ƒ 19.— de 50 ned. ponden gerezen.

De paardenfokkerij is in het afgeloopen jaar vrij voordeelig geweest en wordt steeds nog aangemoedigd door den aftrek der paarden naar buiten, vooral naar Frankrijk, waardoor de prijzen, die voor goede paarden besteed worden, nog stijgen.

Het getal der hengsten, welke in het jaar 1852 ter keuring zijn aangebragt, bedroeg 77, waarvan er 52 goedgekeurd en 25 zijn afgekeurd.

De aanfok van schapen neemt zeer toe, daar er een niet onbelangrijke aftrek daarvan naar buiten plaats heeft en men zich meer dan vroeger op het verkrijgen van schapenmest toelegt.

De vette varkens stegen in het najaar tot een buitengewoon hoogen prijs, zoodat zij verkocht werden tegen 0.36 à 0.46 cents het Ned. pond ruig.

De sterkte van den veestapel was 103 hengsten, 2547 ruinen, 6735 merrien, 1332 veulens, 1102 stieren, 455 trek- en slagtossen, 63732 koeijen, 13507 kalveren, 224 ezels, 1 muilezel, 26390 schapen, 14770 varkens, 218 bokken, 3263 geiten, en 15655 schapen.

De huishoenders, kalkoenen en duiven zijn gezocht geweest; dan, de veldhoenders hebben over het algemeen slechts gebroeid. De eenden zijn door het vele water vet geweest en in groot aantal in de kooijen gevangen. De kivieten blijven van jaar tot jaar verminderen, waarvan eene der oorzaken moet gezocht worden in het te lang weghalen der eijeren, iets waarin voor het vervolg door de jagtwet is voorzien.

De sterkte van het pluimvee was 47103 kippen, 886 kalkoenen, 16783 eenden, 1030 ganzen, 11116 duiven, 74 paauwen, 293 faisanten, 28 zwanen, 53 poelpetaten.

De aanhoudende koude in het voorjaar werkte zeer ongunstig op de bijen, zoodat vele stokken tot in de maand Junij moesten gevoederd worden en de vrees ontstond voor eene mislukking dezer industrie Dan, de warmte kwam en was gunstig voor het gewin, zoodat nog veel te regt kwam, dat reeds als verloren geacht werd.

Bij den openen winter van 1851—52 waren de warmoeziers reeds vroegtijdig met den tuinbouw begonnen; doch de moesgroenten kwamen evenwel, bij de aanhoudende koude en late nachtvorsten in het voorjaar, slechts ladgzaam aan; terwijl de later invallende hitte alles nagenoeg te gelijk deed rijp worden.

De liefhebberij voor bloemen neemt van jaar tot jaar toe en de stad Utrecht vooral mag zich op eenige der beste bloemisterijen van het vaderland verheffen.

De vruchtboomen hebben in den bloeitijd veel van de nachtvorsten en de schrale noorden-winden en van de zwarte vlieg geleden, vooral wanneer de ontwikkeling van den bloemknop minder achterlijk was gebleven. Er zijn in het afgeloopen jaar slechts weinig peren en nog minder appelen geweest. Ook de kersenboomen hebben weinig vruchten opgeleverd, welke echter duur verpacht zijn geworden. De opbrengst der pruimen was mede beneden het middelmatige. In sommige streken heeft er eene ziekte onder de abrikozen geheerscht, waaraan vele boomen zijn gestorven. De perzik gaf meer overvloedige vruchten, terwijl er ook in de druiven eene soort van ziekte is waargenomen.

De boomkweekerijen worden jaarlijks uitgebreider en hebben in 1852 weder eenige nieuwe soorten van vruchtboomen en heesters, benevens veel kweekgoed, afgeleverd.

De opgaande boomen zijn goed gegroeid en hun loof heeft een welig aanzien vertoond. Op sommige plaatsen worden zij jaarlijks meer en meer aangeplant en, bij eene toenemende behoefte aan werkhout, voordeelig afgezet.

Het akkersmaalhout is laat in zijn blad gekomen, doch heeft bij eene meer gunstige weersgesteldheid een spoedigen aanwas verkregen.

Het elzen- en esschen-hakhout neemt, even als de iepenboom en het eikenhakhout, in waarde af, hetgeen toe te schrijven is aan de zachte winters en het meerder gebruik van sparren, steenkolen en Frieschen turf.

Het weerdenhout daarentegen stijgt steeds in prijs, zoo voor rijs-, als hoephout en teenen.

Het is ons aangenaam te kunnen melden, dat verscheidene grondeigenaars zich voortdurend beijveren om woeste gronden te ontginnen, en dat reeds een groot aantal bunders, welke vroeger dor en ledig lagen, thans tot bouw- of weiland, sparrenbosschen of akkermaalshout zijn aangelegd.

Het genootschap voor landbouw en kruidkunde, te Utrecht gevestigd, heeft, behalve zijne gewone tentoonstellingen van planten en voorwerpen van land- en tuinbouw, op den 25. Sept. 1852 eene tentoonstelling van vee gehouden en voor de best gekeurde voorwerpen van verschillend vee een aantal zilveren medailles uitgereikt, waartoe eene provinciale toelage van ƒ 500,00 verstrekt is geworden. Het getal der leden neemt toe.

Door den hoogleeraar *C. A. Bergsma* werden bij voortduring openbare lessen in de landhuishoudkunde gegeven, met het doel om eene wetenschappelijke kennis van het landbedrijf te verspreiden.

En, wanneer wij nu het een en ander onder één gezigtspunt vereenigen, dan valt het niet te ontkennen, dat de uitslag van den oogst in 1852 over het algemeen niet heeft beantwoord aan de hoop, die men daaromtrent aanvankelijk heeft gekoesterd, en dat het afgeloopen jaar geacht moet worden voor de meeste veldgewassen en andere veldgewassen en andere voortbrengselen van den landbouw en de veeteelt ongunstig te zijn geweest.

HOOFDSTUK XIV.

Verveening, Jagt en Visscherij.

Geene aanvragen om concessie ter verveening van polders zijn gedaan.

Over het algemeen legt men zich in deze provincie meer en meer toe, om in de veenderijen uitsluitend inlandsche arbeiders bij het veentrekken te bezigen, een zware arbeid die vroeger meest door Duitschers werd verrigt.

De staat van het jagtveld mag als voldoende worden beschouwd. Gedurende den jagttijd zijn zeer veel hazen, houtsnippen en watersnippen geschoten, en in de hooggelegene streken der provincie waren ook vele patrijzen aanwezig, in de lagere streken daarentegen hadden de patrijzen veel geleden door het natte en gure voorjaar.

Voor het saizoen 18$_{52}$/^{53} zijn uitgereikt 307 stuks groote en 29 stuks kleine jagt-acten.

Het schadelijk gedierte kan gerekend worden niet te zijn toegenomen.

Er zijn gedood en vertoond gedurende het 2e halfjaar 1852: 1 rekelvos, 206 bunsings, 319 wezels, 92 valken, 9 havikken, 60 sperwers, 11 wouwen en 16 buizerden.

Daarvoor zijn premie-mandaten afgegeven tot een bedrag van ƒ 204,90.

Het toezigt over de jagt wordt uitgeoefend door 12 bezoldigde en door 111 onbezoldigde opzieners. Behalve deze daartoe aangestelde personen legt de wet nog aan een aantal ambtenaren de verpligting voor het toezigt op de jagt en visscherij op, doch van hen, op enkele uitzonderingen na, werd weinig medewerking ondervonden.

De staat van de visscherij in de binnenwateren gedurende het afgeloopen saizoen mag gunstig genoemd worden.

Er zijn afgegeven 191 groote visch-akten en 426 kleine visch-akten, waarvan de recognitiën en zegelregten met de opcenten hebben bedragen ƒ 2422.67^5.

Tot de visscherij op de Zuiderzee worden te Bunschoten gebezigd 59 botschuiten, botters genoemd, en 19 kleine schuitjes, bonzen of haringschuitjes genoemd. De bemanning is 2 man per schuit, te zamen 156 personen.

HOOFDSTUK XV.

Ambachts- en Fabriek-Nijverheid.

Ofschoon enkele takken van nijverheid in eenen kwijnenden of gedrukten staat verkeeren, was de toestand van het fabriekwezen in de provincie gedurende het afgeloopen jaar over het algemeen niet ongunstig.

De inrigtingen tot opleiding van jeugdige fabrikanten, te Utrecht en elders in den laatsten tijd tot stand gebragt, doen van den toenemenden bloei van het fabriekwezen gunstige uitkomsten verwachten. Het gebruik van bekwame arbeiders in de fabrieken en de noodzakelijkheid, om die van elders te ontbieden, zal daardoor trapsgewijze verminderen.

Nopens de te Utrecht gevestigde fabrieken is in 't gemeenteverslag reeds gehandeld.

Uit het verslag der kamer van koophandel en fabrieken te Amersfoort blijkt, dat de weverijen tamelijk druk gingen, zoodat het voor de handwerkslieden aan geen werk heeft ontbroken. Het debiet der gefabriceerde goederen was redelijk groot, doch tegen lage prijzen. Het zoogenaamde kalmink is, ten gevolge eener gunstige dispositie van het departement van oorlog, algemeen bij de bereden korpsen in gebruik gekomen, waardoor van dit artikel veel is gefabriceerd en aan vele handen werk verschaft. De katoenspinnerijen bleven op denzelfden voet als in het vorige jaar doorwerken. De zijdetwijnderijen bleven zeer kwijnende. De haarspinnerijen gingen veel minder druk dan te voren, daar die thans ook op vele andere plaatsen bestaan, dat vroeger het geval niet was. De kemelhaar-twijnderijen bleven voortdurend in kwijnenden staat verkeeren.

HOOFDSTUK XVI.

Handel en Scheepvaart.

De buitenlandsche handel heeft zich in de laatste jaren te Utrecht voortdurend uitgebreid; ook hierover is in 't gemeenteverslag voldoende gehandeld.

Te Amersfoort heeft zich het buitenlandsch handelsverkeer hoofdzakelijk bepaald tot eikenschors. De uitvoer was minder levendig dan in 1851, en bedroeg slechts 6000 mudden. Hiervan werden 2000 mudden naar Engeland, eene kleine hoeveelheid naar Bremen, en het overige naar Hamburg verzonden.

HOOFDSTUK XVII.

Inrigtingen, in verband staande met de uitoefening van Handel en andere Bedrijven.

De ijkloonen hebben in 1852 opgebragt in het arrondissement Utrecht ƒ 1993.60, in het arrondissement Amersfoort ƒ 687.35 te zamen ƒ 2680.95.

De ondernemers der verschillende wagendiensten, in deze provincie gevestigd, voldoen in het algemeen aan hunne verpligtingen.

De reeds menigvuldig bestaande wagendiensten in deze provincie hebben in 1852 weder uitbreiding verkregen door de navolgende verleende concessien:

aan *A. van Nimwegen*, voor eene dagelijksche dienst tusschen Utrecht en Amersfoort;

aan *A. Buwalda*, voor eene dagelijksche dienst van 's Graveland op Utrecht en terug;

aan *D. van Ruyven*, voor eene dienst, driemaal 's weeks van Utrecht op Wijk bij Duurstede en terug, tot het vervoeren van personen;

aan *J. Oostendorp*, voor eene dagelijksche vrachtkardienst op Naarden en terug, welke echter later is gestaakt;

aan *D. van Ruyven*, voor eene dienst driemaal 's weeks van Utrecht op Woerden en terug;

aan *J. Roos*, voor eene dagelijksche dienst van Ankeveen op Utrecht en terug;

aan *R. J. F. Koning*, voor eene dienst des Zaturdags van Renswoude op Utrecht en terug;

aan de gebroeders *M, H. J.* en *W. van Baalen*, voor eene dagelijksche dienst van Utrecht op Vianen en terug, in verband met het schroefstoomjagt „de Zederik," varende van Gorinchem op Vianen;

aan *D. de Bruyn*, voor eene dienst des zaturdags van Ysselstein op Utrecht en terug.

Ingetrokken of vervallen zijn de concessiën:

aan *W. Hennipman*, voor eene dienst van Utrecht op Zeist en terug, welke door den ondernemer is gestaakt;

aan *B. Buwalda*, voor eene dienst van Hilversum op Utrecht en terug.

Uit den vergelijkingstaat van het vervoer langs den Rijnspoorweg en van de opbrengst gedurende het boekjaar, d. i. van 1 Mei 1852 tot ultimo April 1853, ontleenen wij dat zijn vervoerd 426376 reizigers, waarvan 56614 hebben gebruik gemaakt van de wagens der 1e klasse; 85747 van de wagens der 2e klasse en 274338 van de wagens der 3e klasse, terwijl de overigen waren 8835 militairen en 842 gevangenen.

Over opgenoemd tijdstip zijn vervoerd de navolgende goederen, als: 1871738 pond. bagage goederen.
3099832½ „ bestelgoederen.
11044091 „ koopmansgoederen,
terwijl 150 rijtuigen, 131 paarden en 3162 stuks slagtvee zijn getransporteerd.

De opbrengst van bovengemelde transporten is geweest:

Van de reizigers in de 1e kl.	ƒ 144400.80.
„ „ „ „ „ 2e „	- 151997.45.
„ „ „ „ „ 3e „	- 249322.30.
„ „ militairen	- 5468.10.
„ „ gevangenen	- 174.65.
„ „ bagagegoederen . . .	- 25480.34.
„ „ bestelgoederen . . .	- 62936.93.
„ koopmansgoederen . . .	- 44918.95.
„ rijtuigen	- 2546.50.
„ paarden.	- 1260. –.
„ het slagtvee . . . . . ;	- 3930.40 en
door de conducteurs verantwoord	- 2600.27^5

zoodat het totaal der opbrengst is ƒ 695036.69^5.

Behalve dit bedrag is nog ontvangen ƒ 18942 00 van vervoer van postpaketten en extra-ontvangsten.

Het aantal meerdere reizigers en de opbrengst derzelve, in vergelijking met het vorige jaar, is voornamelijk toe te schrijven aan de buitengewone treinen heen en terug, tegen verminderde vrachten, waarmede dan ook 17893 reizigers zijn vervoerd, die eene ontvangst opleverden van ƒ 32124.67.

UITTREKSEL van het VOORLOOPIG VERSLAG omtrent het ontwerp van wet ter regeling van het toezigt op de onderscheidene kerkgenootschappen.

Uit het voorloopig verslag der commissie van rapporteurs over het ontwerp van wet, strekkende tot regeling van het toezigt op de onderscheiden kerkgenootschappen, blijkt, dat de afdeelingen der Tweede Kamer bij het onderzoek van dit ontwerp bijna voltallig zijn geweest. Eenige leden hebben zich beklaagd, dat de regering, bij het indienen van een ontwerp van zulk een teederen en moeijelijken aard, als het tegenwoordige, de hoofddenkbeelden, die daaraan ten grondslag liggen, zoo weinig in het licht gesteld heeft; zij misten daarin een betoog van de noodzakelijkheid om door eene wet het Staats-toezigt omtrent de kerkgenootschappen te regelen, of, met andere woorden, om de uitvoering van onderscheidene voorschriften van het 6de hoofdstuk der Grondwet te verzekeren. — Eene tweede voorafgaande opmerking is in al de afdeelingen door een deel der leden gemaakt, dat de memorie van toelichting door den tijdelijken voorzitter van den raad van ministers onderteekend, en niet, als gewoonlijk, door de hoofden der ministeriële departementen, wien de zaak meer bijzonder aangaat. Daarentegen is door zeer velen aangemerkt, dat de onderteekening van den voorzitter van den Raad niets anders kon beduiden, dan dat deze wet in dien Raad overwogen was, en dit ligchaam zich daarvoor collectief verantwoordelijk stelde.

Bij de beoordeeling van het ontwerp zelf is dit in de eerste plaats in verband met het 6de hoofdstuk der Grondwet beschouwd. Daarbij is door een aanmerkelijk aantal leden het gevoelen ontwikkeld, dat eene wet als deze, vooral ook in zoo ver zij met opzigt tot de regeling en inrigting der kerkgenootschappen bepalingen inhoudt van *praeventiven* aard, aandruischt tegen de letter en den geest der Grondwet. Verreweg de meerderheid der leden vereenigde zich echter niet met dit denkbeeld, en meende, dat, wat er ook van de noodzakelijkheid en gepastheid der voorgedragen wetsbepalingen zijn mogt, het niet kon worden betwist, dat de Grondwet het vaststellen daarvan veroorloofde, althans geenszins verbood. — De meeste voorstanders van dit gevoelen gingen nog een stap verder, en beweerden dat zoodanige wet *noodzakelijk* was.

Het betoog dier noodzakelijkheid grondde zich voornamelijk daarop, dat het VIde hoofdstuk der Grondwet zoowel algemeene beginselen als meer bepaalde voorschriften behelst, die door nadere wettelijke voorziening in het leven geroepen moeten worden of behoorlijke toepassing moeten erlangen.

In strijd hiermede werd door andere leden der meerderheid de twijfel geopperd, of het vaststellen eener wet als de tegenwoordige, ofschoon door de Grondwet niet stellig verboden, in verband met het praerogatief der Kroon, als volkomen geoorloofd zou kunnen worden beschouwd.

Enkele leden plaatsten zich nog weder op een eenigzins ander standpunt. Ook zij meenden, dat tot de regeling van het toezigt op de kerkgenootschappen eene wet als deze niet eens werd gevorderd; dat de Koning de hem toe te kennen magt uit kracht van art. 169 der Grondwet bezat.

Op het voetspoor der Memorie van Toelichting, is in al de Afdeelingen de vraag behandeld, of eene wet tot regeling van het toezigt op de kerkgenootschappen noodzakelijk is met het oog op de wet van 18 Germinal het Xde jaar, welke wet, naar het oordeel der Regering, ofschoon slechts in een klein gedeelte van het Koningrijk der Nederlanden geheel uitgevoerd, kracht van wet had voor het geheele Rijk.

Bij de behandeling van dit vraagstuk hebben sommige leden de aanmerking niet kunnen terughouden, dat het hun leed had gedaan, dat de Regering aan een punt als dit zoo bijzonder veel gewigt had gehecht.

Wat het vraagstuk zelf betreft, stonden de gevoelens lijnregt tegen elkander over. Aan de eene zijde beweerde men, dat de wet van Germinal zeker in een gedeelte van het Rijk, met name Limburg en Staats-Vlaanderen, van kracht was; dat het zeer twijfelachtig was, of zij ook niet althans wat vele harer bepalingen betreft, in de overige deelen van het Rijk van toepassing, zou kunnen geacht worden, en dat diensvolgens de Regering niet ten onregte had beweerd, dat eene vervanging dier wet door eene andere, meer met onze tegenwoordige staatsinstellingen overeenkomstig, dringend gevorderd wierd. Daarentegen beweerden anderen, dat de bedoelde wet nooit in het grootste gedeelte van het Rijk is ingevoerd; dat waar die invoering heeft plaats gehad, daarop later is teruggekomen; en dat derhalve de afschaffing en vervanging van eene wet als deze niet in aanmerking kon komen.

In al de Afdeelingen is, als derde hoofdpunt, de gewigtige vraag overwogen, of de tegenwoordige omstandigheden eene wet van toezigt op de kerkgenootschappen noodzakelijk maakten? Aan de eene zijde is aangemerkt, dat de wijze, op welke de invoering der bisschoppelijke hierarchie is aangekondigd, voor het gevoel van een groot deel der bevolking kwetsend geweest is; dat daaruit spanning is ontstaan, en te meer, toen het wereldkundig werd, dat het voormalig Ministerie zich in dat opzigt lijdelijk meende te moeten gedragen, en dat het raadzaam was om nu zoowel als voor 't vervolg aan dergelijke moeijelijkheden een einde te maken, terwijl tevens daarbij in overweging konden worden genomen de regten van den Staat tegenover de kerkgenootschappen zoowel als die van deze genootschappen onderling, met een waarborg tegen aanmatiging of willekeur, van welke zijde dan ook.

Andere leden hadden liefst gezien, dat men die moeijelijkheden door gemeen overleg met de kerkgenootschappen zelven had uit den weg geruimd.

Door een aanmerkelijk deel der leden is een ongunstig oordeel geveld over de wijze op welke men zich tegen de invoering der bisschoppelijke hierarchie heeft verklaard, en heeft men gemeend dat daaronder staatkundige bedoelingen tegen het vorig Ministerie verborgen zijn geweest, welke het tegenwoordig Bewind eer heeft aangevuurd dan bezadigd; — dat daardoor op een deel der bevolking, bij welke de uitwendige kerkregeling tot het wezen van het kerkgeloof behoort, een pijnlijke indruk is veroorzaakt, en de opgewondenheid van de eene zijde naar de andere is overgebragt.

Sommige leden zijn echter tegen dit laatste gevoelen met nadruk opgekomen, vooral alsof de opgewondenheid ter zake van de invoering der bisschoppelijke hierarchie kunstmatig zoude zijn geweest. Van die zijde is beweerd, dat de beweging geenszins als op zich zelve staande moet worden beoordeeld, maar als in verband met de rigting, die zich in meer dan een Land, ten aanzien van de werking der R. K. Kerk, openbaart, nopens de ondergeschiktheid van het wereldlijk aan het geestelijk gezag, en met de geloofsvervolging der Protestanten in sommige Landen. Van dezelfde zijde is te kennen gegeven, dat men liever in dat opzigt eene gelegenheidswet had zien voordragen. Zoo zich echter deze leden met eene algemeene wet op dat stuk zouden kunnen vereenigen, zoude die nimmer eene zoodanige kunnen zijn, welke ingreep in de inwendige regeling der kerkgenootschappen, waardoor de uitoefening van een jus in sacra mogelijk werd gemaakt en de kerkgenootschappen in haar geschiedkundig bestaan zouden worden miskend. Naar luid van het verslag, zouden deze leden nimmer praeventive verordeningen toelaten, dan voor zoo verre de kerkgenootschappen naar buiten treden.

Andere leden hebben verklaard, zich ten deele met deze denkbeelden te kunnen vereenigen, maar ten slotte niets meer te verlangen dan eene wet van politie op de openbare godsdienstoefening.

Als vierde hoofdpunt is gesteld de vraag, of de voorgedragen wet voldoende kon worden geacht? In sommige Afdeelingen heeft men zich van de algemeene beoordeeling van dit hoofdpunt onthouden. Voor zoo veel men zich daarover heeft uitgelaten, was het oordeel over de wet als geheel beschouwd niet gunstig.

De leden, die een praeventief toezigt als ongrondwettig beschouwden, meenden dat eene wet als deze in elk geval als gevaarlijk moest worden aangemerkt voor de vrijheid van al de kerkgenootschappen, maar inzonderheid voor dat der Roomsch-Katholieken, omdat het daarbij punten gold, die niet eenzijdig konden worden geregeld. Van eene andere zijde is daartegen ingebragt, dat, al moge de invoering eener bisschoppelijke hierarchie tot het wezen der R. K. Kerk behooren, de territoriale indeeling daaronder nimmer kan worden gebragt. Sommige leden hebben gemeend, dat de Wetgever in dezen op eene wijze tusschenbeide zoude treden, waarbij ten slotte alles aan de willekeur van het uitvoerend gezag zou worden overgelaten.

Verscheiden onderwerpen zijn aangegeven, die bij eene volledige wet op dit stuk zouden behooren te zijn geregeld; als onderanderen het toezigt op kloosters, seminariën en geestelijke opvoedings-gestichten, en het bezit van goederen in de doode hand. Andere leden hebben daartegen ingebragt, dat men zich op het standpunt der Regering moet plaatsen, welke alleen, ten aanzien van de betrekking van de Kerk tot den Staat, zoodanige voorschriften heeft willen geven, als genoegzaam waren tot behoud van orde en rust, maar geenszins alles heeft willen regelen, 't welk daarmede in verband staat; dat, naar hun inzien, toezigt op kloosters en geestelijke opvoedings-gestichten, in eene wet op het regt van vereeniging te huis behoort. De enkele leden, die eene afzonderlijke wet op de kerkgenootschappen onnoodig rekenden, hebben gemeend, dat de bedoelde onderwerpen, bij eene wet, als bij art. 10 der Grondwet bedoeld, zouden behooren te worden geregeld.

Utrecht, bij L. E. BOSCH en Comp.